

RAZVOJ IN PREDLOG
IMPLEMENTACIJE
INSTRUMENTA ZA
DOSEGANJE
USKLAJENOSTI RESORNIH
OZIROMA RAZVOJNIH
POLITIK S STRATEGIJO
PROSTORSKEGA RAZVOJA
SLOVENIJE (TIA-SI)

Ljubljana, september 2023

KONČNO POROČILO

Univerza v Ljubljani
Biotehniška fakulteta
Oddelek za krajinsko arhitekturo

**RAZVOJ IN PREDLOG IMPLEMENTACIJE INSTRUMENTA ZA
DOSEGANJE USKLAJENOSTI RESORNIH OZIROMA RAZVOJNIH
POLITIK S STRATEGIJO PROSTORSKEGA RAZVOJA SLOVENIJE
(TIA-SI)**

Ljubljana, september 2023

Naslov projekta: CRP V5-2154: Razvoj in predlog implementacije instrumenta za doseganje usklajenosti resornih oziroma razvojnih politik s strategijo prostorskega razvoja Slovenije (TIA-SI)

Avtorice: Naja Marot, Barbara Kostanjšek, Manca Krošelj in Nina Stubičar

Institucija: Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo

Sodelujoči pri projektu: Ines Lupše in Blanka Bartol (Ministrstvo za naravne vire in prostor), Suzana Brežnik, Mateja Požar in Metka Kalinšek (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano), Milena Černilogar Radež, Tadej Žaucer in Andraž Podvez (Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo)

Naslovnica: Manca Krošelj

Slikovno gradivo: Barbara Kostanjšek in Nina Stubičar

Podizvajalec: Spletni studio Inframe Jernej Klanšek s.p.

Trajanje projekta: 1. 10. 2021–30. 9. 2023

Vrednost projekta: 90.000,00 EUR

Jezikovni pregled: Tomaž Petek (slovensko besedilo), Bertie Dockerill (angleško besedilo)

Tisk: 100 izvodov

Financiranje: Agencija RS za raziskovalno dejavnost (ARRS, skupna pogodba za UL), Ministrstvo za naravne vire in prostor, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ter Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo

Publikacija je brezplačna.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

711.2(497.4)

RAZVOJ in predlog implementacije instrumenta za doseganje usklajenosti resornih oziroma razvojnih politik s strategijo prostorskega razvoja Slovenije (TIA-SI) : [CRP V5-2154] / [avtorice Naja Marot ... [et al.] ; slikovno gradivo Barbara Kostanjšek in Nina Stubičar]. - Ljubljana : Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo, 2023

ISBN 978-961-6833-24-0
COBISS.SI-ID 169788675

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA NARAVNE VIRE IN PROSTOR

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE, PODNEBJE IN ENERGIJO

REPUBLIKA SLOVENIJA
**MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,
GOZDARSTVO IN PREHRANO**

Kazalo

SEZNAM KRATIC.....	6
POVZETEK	7
ABSTRACT.....	8
1 UVOD	9
1.1 Izhodišča	9
1.2 Namen in cilji	10
1.3 Opredelitev pojmov.....	11
2 KORAKI DELA	13
2.1 Analiza stanja.....	13
2.2 Priprava orodja.....	15
2.3 Prenos orodja v prakso.....	16
2.4 Priprava priporočil.....	16
3 STANJE NA PODROČJU PRESOJ	17
3.1 Priprava in presojanje politik v EU	17
3.2 Postopek in praksa priprave politik in zakonodaje v Sloveniji	20
3.3 Primeri postopkov in prakse priprave politik in zakonodaje v drugih državah članicah	24
3.4 Obstoječa orodja za presojo učinkov na prostor	27
4 PRISTOP K PRESOJI UČINKOV NA PROSTOR	28
4.1 Vsebina pristopa	28
4.2 Orodje za izvedbo presoje učinkov na prostor.....	30
5 ODGOVORI NA RAZISKOVALNA VPRAŠANJA	34
5.1 Uporabnost in ustreznost orodja za oceno prispevka resornih politik k doseganju prioritet SPRS 2050.....	34
5.2 Potreba po prilagoditvi orodja za uporabo na različnih administrativnih ravneh	34
5.3 Prostorska občutljivost sektorskih oziroma razvojnih politik glede na prioritete SPRS 2050.....	35
6 PRIPOROČILA ZA IZVAJANJE ČETRTEGA ODSTAVKA 70. ČLENA ZUREP-3.....	37
6.1 Procesna priporočila.....	37
6.2 Vsebinska priporočila	37
VIRI	40
PRILOGE	43
Priloga 1: Podrobnejši opis prioritet Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050.....	43
Priloga 2: Vprašalnik za izvedbo presoje učinkov na prostor	45

Seznam kratic

CPVO	Celovita presoja vplivov na okolje
EATIA	ESPO in <i>Territorial Impact Assessment</i> (ESPO in presoja učinkov na prostor)
ESPO	Evropsko omrežje za spodbujanje prostorskega razvoja
EU	Evropska unija
EVA	Enotna identifikacijska oznaka evidence vladnega akta
MJU	Ministrstvo za javno upravo
MK	Ministrstvo za kulturo
MKGP	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
MO	Mestna občina
MOPE	Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo
MNVP	Ministrstvo za naravne vire in prostor
MOPED	Modularno orodje za pripravo elektronskih dokumentov
MzI	Ministrstvo za infrastrukturo
NUTS3	Statistične regije
OECD	Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj
PisRS	Pravno-informacijski sistem Republike Slovenije
PVO	Presoja vplivov na okolje
PZI	Projekt za izvedbo
RIA	Presoja učinkov predpisov (okrajšava za ang. <i>Regulatory Impact Assessment</i>)
RPP	Regionalni prostorski plan
RRA	Regionalna razvojna agencija
RRP	Regionalni razvojni program
RS	Republika Slovenija
Si-Stat	Podatkovna baza Si-Stat
SKP	Skupna kmetijska politika
SPRS 2050	Strategija prostorskega razvoja Slovenije 2050 (ReSPRS, 2023)
SVZ	Služba vlade za zakonodajo
ŠMO	Širše mestno območje
TIA	Presoja učinkov na prostor (okrajšava za ang. <i>Territorial Impact Assessment</i>)
TUS	Trajnostna urbana strategija
ZKZ	Zakon o kmetijskih zemljiščih
ZUOVE	Zakon o umeščanju naprav za proizvodnjo električne energije iz obnovljivih virov energije
ZUreP-3	Zakon o urejanju prostora (tudi ZUreP-2)

Povzetek

Strateške dokumente in sektorske politike je za dosego ciljev teritorialne kohezije v Sloveniji, kot jih podaja nova Strategija prostorskega razvoja Slovenije – SPRS 2050, treba ustrezno in učinkovito uskladiti s cilji prostorskega razvoja. Projekt prispeva k usklajenosti politik in predpisov s predlogom metodološkega pristopa presoje učinkov na prostor kot integralnim delom procesa priprave, sprejetja in vrednotenja resornih politik ali predpisov. Namen raziskovalnega projekta je bil na podlagi analize obstoječih pristopov k presoji učinkov na prostor, pregleda primerov dobrih praks držav EU ter pregleda ključne znanstvene in strokovne literature zasnovati pristop presoje učinkov na prostor, ki upošteva uporabnika in zahteve postopkov priprave politik/predpisov v Sloveniji. Poleg vsebinskega pristopa je bilo pripravljeno tudi digitalno orodje v podporo izvedbi presoje učinkov na prostor.

Projektne aktivnosti so potekale v petih delovnih svežnjih, in sicer so to:

1. Analiza virov in priprava metodološkega pristopa k presoji učinkov na prostor;
2. Testiranje metodološkega pristopa na primeru izbranih politik;
3. Razvoj analitičnega in komunikacijskega orodja;
4. Diseminacija;
5. Upravljanje projekta. Analiza virov, literature, obstoječih pristopov in obstoječih komunikacijskih orodij je bila osredinjena na pregled obstoječih orodij ter virov in literature, ki naslavljajo medsektorsko usklajevanje in povezovanje ter tehtanje prostorske občutljivosti politik, predvsem z vidika usklajevanja resornih usmeritev in ukrepov.

Pregledali smo stanje priprave predpisov/politik v okviru EU, Slovenije in drugih držav članic, pri čemer nas je zanimalo zlasti, v kolikšni meri države vključujejo tudi prostorske vidike v presojo. Poleg tega smo identificirali in opisali 15 digitalnih in komunikacijskih orodij v podporo

priprave politik, ki že obstajajo, in jih ovrednotili z vidika potenciala uporabe za potrebe projekta. Na osnovi opravljene analize je bil predlagan metodološki pristop za analizo in predstavitev učinkov na prostor, izvedljivo za različne prostorske enote za boljše usklajevanje in integracijo politik. Predlagan metodološki pristop je bil večkrat preverjen na pilotnih testiranjih na različnih administrativnih ravneh, in sicer na izbranih resornih politikah na delovnem področju Ministrstva za naravne vire in prostor, Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ter Ministrstva za okolje, podnebje in energijo. Po izvedenih pilotnih preveritvah predlaganega pristopa smo pripravili tudi poročila testiranj s povzetkom ocene prostorske občutljivosti sektorskih politik in njihovih prostorskih učinkov. Predlagan metodološki pristop smo podprli s pripravo analitično-komunikacijskega orodja. Zaradi zahteve po upoštevanju varnostnih določil ob integraciji v e-Prostor, izvedbe projekta za izvedbo in varnostnega testiranja je orodje trenutno na voljo v razvojno-testni fazi.

Med projektom sta bila izvedena dva seminarja za pripravljavce politik ter potencialne uporabnike razvitega orodja k presoji učinkov na prostor za zagotovitev priprave do uporabnikov prijaznega in kompatibilnega orodja, pripravili smo tudi brošuro za informacije o pristopu k presoji učinkov na prostor in priročnik v podporo uporabi orodja. V projektu je bilo ugotovljeno, da prilagoditev orodja za nižje administrativne ravni ni potrebno in da ga lahko enako dobro uporabljajo predstavniki z vseh administrativnih ravni. Prav tako je bilo ugotovljeno, da so sektorske politike večinoma prostorsko občutljive; negativni učinki ali konflikti so bili identificirani le v nekaj primerih.

Abstract

In order to achieve the objectives of territorial cohesion in Slovenia as set out in the renewed Spatial Development Strategy of the Republic of Slovenia, strategic and sectoral policies need to be effectively harmonized with the goals of spatial development. The project contributes to the harmonization of the policies and regulations by proposing a methodological approach to Territorial Impact Assessment (TIA) as an integral part of policy preparation, adoption, and evaluation. The key purpose of this research was to design an in-depth methodological approach based on existing TIA approaches - examples were taken from EU Member States and a review of key resources and literature. In addition to preparing the methodology content-wise, a digital tool was also developed to support the implementation of Territorial Impact Assessment.

The project work was structured in five work packages, namely

- 1. Analysis of existing literature and Preparation of the TIA Methodological Approach,*
- 2. Testing of the methodological approach on case selected policies,*
- 3. Development of an analytical and communication tool,*
- 4. Dissemination,*
- 5. Project management. Analysis of resources, literature, existing approaches and communication tools in the first work package addressed cross-sectoral coordination, integration, and balancing spatial sensitivity of policies, and in particular with regards to the coordination of policy guidelines and measures.*

We reviewed the state of preparation procedures of regulations/policies within the EU, Slovenia, and other Member States. In addition, we were interested in the extent to which countries also include spatial aspects in existing assessments that are part of their procedures. We also identified and described 15 digital and

communication tools to support policy preparation that already exist and evaluated them in terms of their potential use when it came to project goals. Based on the analysis carried out, a methodological approach for Territorial Impact Assessment was proposed which can analyse and present territorial impacts in different spatial units, and thus contribute to the better coordination and integration of policies. The proposed methodological approach has been repeatedly verified in pilot tests including stakeholders from various administrative levels, and specifically from the field of work of the Ministry of Natural Resources and Spatial Planning, the Ministry of Agriculture, Forestry and Food, and the Ministry of the Environment, Climate and Energy. After pilot verifications of the proposed approach were carried out, results were gathered in test reports which summarised the assessments of the spatial sensitivity of sectoral policies and their territorial impacts. The proposed methodological approach was supported by the preparation of a digital analytical and communication tool. Due to the need to comply with Government safety provisions in the event of integration into the on-line platform e-Territory, and the foreseen long process of security testing, the tool is currently available in both development and test phases.

During the project, two seminars were held for policy-makers and potential users of the developed TIA tool to ensure that the tool was user-friendly and compatible. We also prepared a brochure to disseminate information about Territorial Impact Assessment and a manual to support the use of the tool. The project concluded that there was no need to adapt the tool for lower administrative units and that it could be equally well used by representatives from all administrative levels. It was also found that sectoral policies are mostly spatially sensitive, with negative impacts or conflicts identified in only a few of the cases.

1 Uvod

1.1 Izhodišča

V Sloveniji prostorski razvoj kot glavni nacionalni strateški dokument usmerja Strategija prostorskega razvoja Republike Slovenije 2050, na kratko SPRS 2050 (ReSPRS2050, 2023), ki je bila sprejeta junija 2023. Skladno s Strategijo razvoja Slovenije 2030 (Vlada RS, 2017) in v povezavi z drugimi državnimi razvojnimi akti, kot je Teritorialna Agenda 2030 (2020), in razvojnimi cilji EU, kot je prostorska kohezija, SPRS določa dolgoročne strateške cilje države in usmeritve razvoja dejavnosti v prostoru. Na prostorski razvoj vplivajo tudi druge sektorske politike; to so zlasti sektorji energetike, infrastrukture, okolja, kmetijstva, turizma in druge, ki pa prostor največkrat obravnavajo zelo površno (Tennekes in Hornis, 2008; Camagni, 2006; Golobič in Marot, 2011). Neuskkljenost sektorskih politik so ugotovili tudi pri vrednotenju pretekle nacionalne prostorske strategije (Golobič in drugi, 2014) in osnutka SPRS za leto 2050 (Golobič in drugi, 2019). Tudi drugje v Evropi nekateri avtorji, npr. Maier (2012), ugotavljajo, da je trajnostna usmerjenost in s tem tudi prostorska občutljivost držav v tranziciji nizka.

Večjo potrebo po medsektorsko usklajenem prostorskem načrtovanju opažamo tudi širše v Evropi, saj se na eni strani veliko govori o prostorskem upravljanju (*ang. territorial governance*), za katero je v načinu upravljanja značilen odmik od predpisov k procesom in deležnikom (OECD, 2001; Davoudi in drugi, 2008; Cotella, 2020), na drugi strani pa o povezovalnem prostorskem načrtovanju (*ang. integrative spatial planning*), ki – upoštevajoč načela prostorskega upravljanja – stremi k okrepljenemu dialogu med deležniki v prostorskem načrtovanju ter s tem k bolj odprti pripravi in izvajanju strateških politik na vseh upravljavljavski ravneh (Marot in Kolarič, 2019). Vse od sprejetja Evropskih prostorskih razvojnih perspektiv (Evropska komisija, 1999) na EU-ravni poleg povezovalnega načrtovanja obstaja težnja po upoštevanju prostora v pripravi, vsebini in v izvajanju politik ter povečanju njihove prostorske

občutljivosti. Evropska komisija svoja prizadevanja usmerja prek koncepta teritorialne kohezije in instrumenta presoje učinkov na prostor (*ang. Territorial Impact Assessment*, krajše TIA). Ciljev teritorialne kohezije je več: 1) spodbujati funkcionalni pristop k celovitemu razvoju ozemelj kot prostorov, kjer državljani živijo, kot želijo; 2) krepiti lokalne politike z upravljanjem na več ravneh, od lokalne do evropske; 3) spodbujati sodelovanje med različnimi območji in krepiti evropsko povezovanje; 4) z boljšim poznavanjem ozemelj lažje usmerjati njihov razvoj.

Presoja učinkov na prostor je:

»Presoja, ki pomaža identificirati prostorske učinke na nacionalni, regionalni in na lokalni ravni. Dodatno pokaže razliko v potencialnih učinkih na različnih območjih, kar predstavlja 'prostorsko dimenzijo' predpisov v ocenjevanju. Izvedena je lahko vnaprej (ex-ante), vmes (ex-durante) ali po koncu izvajanja (ex-post)« (Fischer in drugi, 2015).

Presoja učinkov na prostor naj bi k doseganju teh ciljev pripomogla z vnaprejšnjo presojo ciljev in ukrepov politik, ki informira pripravljavce politik o ciljni usmerjenosti njihovih ukrepov. Do drugih instrumentov presojevanja jo loči široko razumevanje učinka na prostor, saj kot takšnega pojmuje vsak učinek na rabo prostora, upravljanje z njim ali širše na gospodarstvo, družbo in okolje v izbrani prostorski enoti, ki je posledica izvajanja izbrane politike ali zakonodaje, sprejete na EU-, državni ali drugi ravni (Fischer in drugi, 2015). Pristop TIA so začeli razvijati v okviru programa ESPON v letu 2004 (Marot in drugi, 2021), danes pa je pristop na ravni EU uveljavljen do te mere, da ga Evropska komisija redno uporablja pri presojanju predpisov in politik v nastajanju oz. si za to vsaj prizadeva prek priporočil in priročnikov. Države članice so pri svojih prizadevanjih manj uspešne: večina se jih je s takšno presojo spoznala prek ESPON-ovih projektov, konkretnije z vključitvijo v

ciljne projekte. Pretekle študije so največkrat presojele prekomejne učinke politik (Medeiros, 2015; Dallhamer in drugi, 2019), nekatere, npr. Češka, pa presojo poskušajo vpeljati tudi v vsakodnevno prakso priprave in/ali izvajanja politik (Nosek, 2019).

Da bi naslovili primanjkljaj medsektorskega sodelovanja, večje udejanjanje usmeritev prostorskega razvoja in potencialno tudi izvajanje presoje učinkov na prostor, ZUreP-3 (2021, 70. člen, 4. odstavek) določa, da razvojni dokumenti posameznih področij in dejavnosti ne smejo biti v nasprotju s SPRS. Ministrstvo, pristojno za prostor, za naravne vire in prostor kot nosilec usmerjanja prostorskega razvoja ob izvajanju svojih pristojnosti v postopku medsektorskega usklajevanja vladnih gradiv za zdaj ne razpolaga z instrumentom, s katerim bi lahko izvajalo to določilo. Edini obstoječi predpis, ki zahteva preverjanje potencialnih prostorskih učinkov predpisov, je Resolucija o normativni dejavnosti (Uradni list RS, št. 92/07 – uradno prečiščeno besedilo). V priročniku v podporo izvajanju resolucije¹ (Priročnik za izvajanje ..., 2011) je regulator predvidel tudi presojo učinkov na prostor, saj je med vprašanja za vrednotenje na področju »okolja z varstvenimi in s prostorskimi vidiki« vključil tudi vprašanja s področja prostora. Tako naj bi zakonodajalec pri pripravi vseh predpisov ocenil tudi prostorsko občutljivost predpisov, vendar so glede na analizo Iglčarja in Bačlije Brajnik (2023) po tem priročniku izvedene presoje večinoma skromne oz. natančneje omejene na eno poved brez kakršnih koli vsebinskih analiz.

1.2 Namen in cilji

Namen ciljnega raziskovalnega projekta »CRP V5-2154: Razvoj in predlog implementacije instrumenta za doseganje usklajenosti resornih oziroma razvojnih politik s strategijo prostorskega razvoja Slovenije (TIA-SI)« je bil analizirati obstoječe pristope k pripravi politik z vidika vključevanja oziroma tehtanja njihove prostorske občutljivosti in na osnovi tega zasnovati bolj poglobljen pristop k presoji učinkov na prostor. Pri tem smo upoštevali rezultate analize ključne znanstvene in strokovne literature ter primere dobrih praks (držav EU) in tako nadgradili dozdajšnje pristope k presoji učinkov na prostor.

Projekt je odgovoril na naslednja raziskovalna vprašanja:

- 1) Kako lahko s pristopom presoje učinkov na prostor v postopku priprave in sprejetja resornih politik ocenimo, v kolikšni meri bodo resorne politike prispevale k doseganju ciljev in prioritete nove Strategije prostorskega razvoja Slovenije in koliko so v nasprotju z njimi?
- 2) Ali je treba predlagani pristop presoje prostorskih učinkov sektorskih politik prilagoditi za uporabo na različnih ravneh (državni, regionalni ali občinski) in kako?
- 3) Kolikšna je prostorska občutljivost resornih oziroma razvojnih politik (izbranih za analizo) glede na cilje nove Strategije prostorskega razvoja Slovenije?

Pri iskanju odgovorov na vprašanja se nismo osredinjili na eno samo razvojno politiko, ampak smo pogledali večje število sektorskih politik s potencialnim učinkom na prostor (prometna, energetska, kmetijska, gospodarska, telekomunikacijska, okoljska pa tudi druge, zlasti tiste, ki vplivajo na mreže storitev). Aktivnejšo vlogo pri izbiri sektorskih politik in tudi sicer pri izvedbi projekta so imela tri ministrstva: Ministrstvo za naravne vire in prostor kot pripravljavec SPRS 2050 in pobudnik projekta (na začetku projekta Ministrstvo za okolje in prostor), Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ter Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo (sektor za trajnostno mobilnost, prej na

¹<http://mrezaprostor.si/wp-content/uploads/2016/05/Prirocnik-za-izvajanje-presoje-posledic-predpisov-in-politik.pdf>

Ministrstvu za infrastrukturo). Ministrstva so se vključila kot potencialni uporabniki presoje učinkov na prostor, ki so sodelovali pri testiranjih pristopa in tudi izboru politik, ki so se presojale.

Na podlagi opredeljenih izhodišč in namenov projekta smo opredelili sedem ciljev projekta:

C 1: Analiza obstoječe literature in primerov dobrih praks (metoda, orodja, uporaba v prostorskem načrtovanju)

C 2: Zasnova pristopa presoje učinkov na prostor kot del procesa priprave, sprejetja in vrednotenja resornih politik v Sloveniji:

Vrednotenje prispevka sektorskih politik k doseganju ciljev SPRS (+/-; izbrane sekt. politike)

Vrednotenje na različnih administrativnih ravneh (državna, regionalna, občinska)

C 3: Zasnova analitičnega in komunikacijskega orodja za izvedbo TIE

C 4: Pilotna preveritev predlaganega metodološkega pristopa na primeru izbranih resornih politik/predpisov

C 5: Priporočila za izvajanje zakonskega določila (4) odstavek 70. člena ZUreP-3 in njihova uporaba pri pripravi resornih politik – vključitev v PISRS

C 6 Seminar za pripravljavce politik (prvi v maju 2022, drugi v septembru 2023)

C 7 Diseminacija rezultatov projekta

1.3 Opredelitev pojmov

Pri izvedbi projekta smo na eni strani črpali iz terminologije presojanja, na drugi strani pa s področja prostorskega načrtovanja. Za lažje in poenoteno razumevanje poročila povzemamo glavne pojme, uporabljene v publikaciji. Termini so povzeti po SPRS 2050 (ReSPRS50, 2023), Zakonu o urejanju prostora (ZUreP-3, 2021) in po drugih relevantnih virih.

Komisija vlade za prostorski razvoj je stalno delovno telo vlade, ki na medsektorski ravni zagotavlja usklajenost in upoštevanje ciljev urejanja prostora in strategije prostorskega razvoja Slovenije, tako da pri pripravi predpisov in razvojnih dokumentov države, ki obravnavajo oziroma vplivajo na prostorski razvoj, izda mnenje. Stalni člani so državni sekretarji ministrstev, pristojni za prostorski razvoj, varstvo okolja, kmetijstvo, gozdarstvo, lovstvo, ribištvo, promet, energetiko, rudarstvo, kulturno dediščino, obrambo, varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami, zdravje, lokalno samoupravo, gospodarstvo in za regionalni razvoj. Komisija deluje prek rednih mesečnih sej, vlada pa njeno delovanje uredi s poslovnikom (ZUreP-3, 2021).

Politika (dokument) je akt, ki ureja razmere in o njih odloča na določenem družbenem področju (SSKJ). Je razvojni dokument ali sistem smernic za vodenje odločitev in doseganje racionalnih rezultatov. Politika je izjava o nameri in se izvaja kot postopek ali protokol, ni pa nujno pravno zavezujoč akt. Politike navadno sprejme upravljavski organ znotraj organizacije.

Presoja posledic predpisov (ang. *Regulatory Impact Assessment*) je sistematična presoja posledice na okolje, gospodarstvo in na družbo, ki pripravljavcu in drugim akterjem v odločevalskem procesu priskrbi nujno potrebne informacije in argumente za predlaganje in sprejetje odločitev na normativni ravni ali drugih ravneh odločanja, zlasti v internih usklajevanjih in posvetovanjih z zainteresirano javnostjo ter pripravo kakovostnih in utemeljenih predpisov. Predstavlja naj bi različne možnosti za ukrepanje ter podala prednosti in slabosti (analitično oceno) za posamezne alternative, kjer je to mogoče (Resolucija o normativni dejavnosti; ReNDej, 2011).

Presoja učinkov na prostor (ang. *Territorial Impact Assessment*) je presoja, ki pomaga identificirati prostorske učinke na nacionalni, regionalni in na lokalni ravni. Dodatno pokaže razliko v potencialnih učinkih na različnih območjih, kar predstavlja »prostorsko dimenzijo« predpisov v ocenjevanju. Izvedena je lahko vnaprej (*ex-ante*), vmes (*ex-durante*) ali po koncu izvajanja (*ex-post*).

Prostor je skupek fizičnih struktur na zemeljskem površju in pod njim, ki ga tvorijo poselitvena območja in krajina v medsebojnem prepletanju, ter morje (ZUreP-3, 2021).

Prostorska identiteta je zavedanje o vrednotah prostora. Oblikujejo jo prepoznavne naravne, krajinske in grajene strukture, ki so rezultat medsebojnega delovanja zemljepisnih, kulturnozgodovinskih, družbenih, gospodarskih in drugih pogojev razvoja. Pri načrtovanju prostorskega razvoja jih upoštevamo kot danost za novo, kakovostno oblikovanje in urejanje prostora (ReSPRS50, 2023).

Prostorska kohezija je okvir za doseganje prostorske učinkovitosti (učinkovita raba virov, izboljšanje povezanosti in gospodarske konkurenčnosti območij), kakovosti (kakovost bivalnega in naravnega okolja, dostopnost do storitev) in identitete (krepitev in uporaba lokalnega znanja, pripadnosti in vizije skupnosti), ki pri urejanju prostora upošteva načela trajnostnega prostorskega razvoja (ReSPRS 2050, 2023). Predstavlja prostorsko razvojno paradigmo, s katero zagotavljamo uravnotežen in trajnostni razvoj območij z upoštevanjem tam prisotnih potencialov.

Prostorska občutljivost (ang. *territorial sensitivity*) je pojasnitev stopnje, do katere bo posamezno območje posredno ali neposredno pod vplivom posamezne (EU) politike, v tej raziskavi pa z njo opisujemo sektorsko dojemanje, razumevanje, upoštevanje in preudarjanje prostorskih učinkov njihovih politik.

Prostorski potencial je zmožnost nekega prostora za razvoj glede na njegove razpoložljive okoljske, gospodarske, antropogene, družbene, človeške, kulturne ali institucionalne vire (ReSPRS50, 2023).

Prostorski razvoj je usmerjanje človekovih dejavnosti in spreminjanje prostora zaradi razvojnih in varstvenih interesov (ZUreP-3, 2021).

Prostorski strateški akti so dokumenti razvojnega načrtovanja skladno s predpisi, ki urejajo javne finance (50. čl. ZUreP-3, 2021). Mednje uvrščamo SPRS, akcijski program za izvajanje SPRS, regionalni prostorski plan (RPP) in občinski prostorski plan (OPP). Strategija prostorskega razvoja Slovenije je temeljni prostorski strateški akt o usmerjanju prostorskega razvoja države (ReSPRS50, 70. člen ZUreP-3). Skladno s Strategijo razvoja Slovenije (Vlada RS, 2017) ter v povezavi z drugimi državnimi razvojnimi dokumenti in razvojnimi cilji EU določa dolgoročne strateške cilje države in usmeritve razvoja dejavnosti v prostoru.

Prostorski učinek je vsak učinek na rabo prostora, upravljanje z njim ali širše na gospodarstvo, družbo in na okolje v izbrani prostorski enoti, ki je posledica izvajanja izbrane politike ali zakonodaje, sprejete na EU, državni ali drugi ravni.

Prostorsko upravljanje (ang. *territorial governance*) je način upravljanja in izvajanja politik s poudarkom na opredelitvi in porazdelitvi vlog pa tudi odgovornosti med različnimi upravljavskimi ravnmi (nacionalna, regionalna) ter opisu procesov pogajanja in gradnje konsenza (OECD, 2001).

Razvojni dokument je dokument razvojnega načrtovanja, ki je osrednji usmerjevalni dokument, in drugi usmerjevalni dokumenti, kot so: resolucija, sektorska strategija, programski dokument in drugi dokumenti, ki jih sprejme država ali občina (46. točka 3. člena ZUreP-3, 2021).

Zakon je predpis, ki spada pod splošni pravni akt z drugo najvišjo veljavo (prva je Ustava). Vsi podzakonski pravni akti morajo biti skladni z zakonom. Drugi podzakonski akti so (v tem vrstnem redu): uredba, odlok, pravilnik, odredba, navodilo – sprejemajo jih državni organi. ZUreP-3 je zakon, ki na nacionalni ravni določa hierarhijo prostorskih aktov.

2 Koraki dela

2.1 Analiza stanja

V okviru analize stanja smo pregledali obstoječo literaturo in vire s področja obstoječega upravljalnega okvira ter dozdajšnjih pristopov k presoji učinkov na prostor ter orodja v podporo izvedbi presoj. Pri tem smo uporabljali kvalitativne raziskovalne metode, kot so: pregled in ovrednotenje obstoječe literature, primerjalna analiza, analiza dobrih praks in druge.

Analiza obstoječega upravljalnega okvira se je osredinila na ugotovitev možnosti za izvedbo in umestitev presoje prostorskih učinkov v obstoječe postopke priprave politik. V ta namen smo pregledali Poslovnik Vlade RS (2001, z vsemi spremembami in dopolnitvami), Resolucijo o normativni dejavnost RS (2011), Priročnik za izvajanje resolucije (2011) in Zakon za urejanje prostora (ZUreP-2 in ZUreP-3). Poleg Slovenije smo obravnavali še postopke priprave politik drugih evropskih držav (MJU, 2021). Prakse drugih držav pri vključevanju prostorskih vidikov v presoje, smo preučili na podlagi anketnega vprašalnika o presoji učinkov na prostor, izvedenega v okviru pilotne aktivnosti v podporo izvajanju Teritorialne agende 2030 (Evropska komisija, 2021), ki je bil uresničen spomladi 2021 (Ecorys, 2022). Poleg postopka presoje nas je zanimal tudi institucionalni okvir, tj. ali imajo posamezne države članice institucionalne rešitve za izvajanje presoj učinkov.

Analiza dozdajšnjih pristopov k presoji prostora je temeljila na tabelarnem pregledu dozdajšnjih presoj. Povzeli smo tip presoje (kvalitativna, kvantitativna), področje, prostorsko enoto, čas izvedbe in osnovni opis metodološkega pristopa k presoji. Zbranih in predstavljenih je 12 primerov. Opisi so podani za najbolj uveljavljene pristope k presoji učinkov na prostor (TIA Quick check, LUISA, RHOMOLO, EATIA, analiza stroškov in koristi, pristopi prostorskega napovedovanja, preverjanje učinkov na lokalnem območju (ang. *Rural Proofing*)), pri čemer je poudarek na kvalitativnih pristopih, ki so za projekt koristnejši. Glavna merila ovrednotenja dozdajšnjih

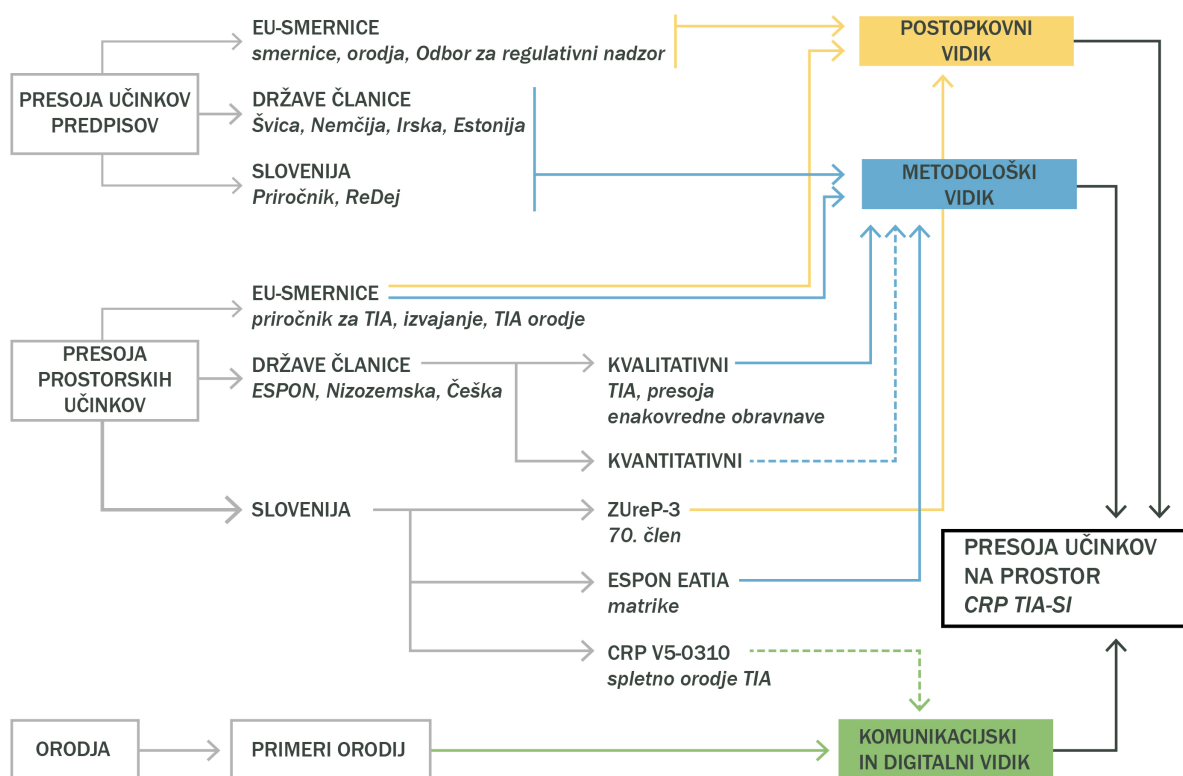
pristopov za potrebe projekta so bili kvalitativnost pristopa, prijaznost do uporabnika, dolžina izvajanja, primernost za sektor, postopek izvedbe in rezultati ter uporabnost za pripravo politik. Glede na sektorje, vključene v projekt, smo v vmesnem poročilu 1 podali tudi izpisa za izbrana sektorja že izvedenih presoj: na področju kmetijstva za presojo Skupne kmetijske politike (ESPON, 2005) in za področje prometa primer presoje umeščanja avtoceste Egnatia (Gavanas in drugi, 2018).

Pregled obstoječih analitičnih in komunikacijskih orodij je bil opravljen z namenom poiskati orodja, ki na inovativen način predstavljajo kompleksnejšo vsebino, povezano s pripravo in z izvajanjem predpisov in politik, ki lahko prispevajo k boljši pripravi in spremljanju politike ali zagotavljajo boljšo digitalno izkušnjo za uporabnika. V pregled obstoječih analitičnih in komunikacijskih orodij smo vključili smernice in nabor orodij za boljšo pravno ureditev (Evropska komisija, 2022c), ki jih Evropska komisija upošteva pri pripravi novih pobud in predlogov ter pri upravljanju in evalviranju obstoječih politik. Pregledali smo tudi obstoječa orodja posameznih držav, in sicer za Slovenijo, Anglijo, Irsko in za Novo Zelandijo. Skupno smo našli 15 orodij, ki smo jih opisali z naslednjimi kategorijami: ime orodja v izvorniku, uporabnik (EK, Svet Evrope, državna uprava, strokovnjaki, zasebno, javnost...), kratek opis, izvedba orodja (digitalni ali manualni), namen uporabe (boljše razumevanje vsebine, usposabljanje, smernice, prikaz scenarijev, ocenjevanje...), narava uporabe (obvezna ali izbirna: prototipna, informativna, priporočljiva), primer uporabe (opis preteklega primera ali opis iz prve roke uporabe orodja), občutljivost orodja za prostorsko specifične vrednosti (da, ne), potencial za projekt TIA (velik, srednji, majhen in opis) ter viri in povezave.

Na podlagi opisov smo orodja tudi ovrednotili glede na potencial za pripravo pristopa k presoji učinkov na prostor. Pomembno je bilo zlasti, ali je orodje preprosto za uporabo in ali se ga lahko prenese v kontekst priprave politik v Sloveniji.

Kot prikazuje slika 1, so ugotovitve analitičnega dela služile za pripravo vsebine pristopa k presoji učinkov na prostor.

Slika 1: Koraki opravljene analize obstoječih virov

2.2 Priprava orodja

Priprava orodja je potekala v več korakih. Najprej je bila pripravljena vsebina za metodologijo presoje učinkov na prostor, in sicer na podlagi analize stanja, obstoječega priručnika za presoje posledic predpisov in dveh testiranj obstoječih pristopov (seminar 1 in testiranje 1): ESPON – hitre preveritve (ESPON Quick check; ESPON, 2022a), ESPON TIA – orodja (ESPON 2022b) in nemške preveritve enakovredne obravnave življenjskih pogojev (ang. *equivalence check*). Na podlagi povratnih informacij glede razumevanja in uporabnosti teh pristopov smo pripravili osnutek vsebine pristopa, ki smo ga predstavili in tudi testirali v oktobru 2022 (testiranje 2). To testiranje je ponudilo informacije glede razumljivosti in potrebnosti posameznih vprašanj, razlikovanja med hitro preveritvijo in podrobnejšim vrednotenjem ter druge vsebinske komentarje na pristop.

Na podlagi tega je bil pristop dopolnjen in pripravljen kot vhodna informacija za razvoj digitalne različice orodja.

Glavnina priprave digitalnega orodja je bila izvedena v zadnjih dveh mesecih leta 2022 in prvi polovici leta 2023. Prva različica orodja je bila pripravljena do tretjega testiranja, ki je potekalo 7. marca 2023, upoštevajoč dopolnjeno vsebino presoje učinkov. Na osnovi testiranja 3 in nadaljnjih sestankov s projektnimi partnerji smo vsebino večkrat dopolnili, manjše formulacije in popravki vsebine so se izvajali vse do avgusta 2023.

Preglednica 1: Izvedena testiranja – orodja, politike in prisotni deležniki

Dogodek	Orodje	Politike	Deležniki
Seminar 1 (maj 2022)	ESPON – hitra preveritev, ESPON TIA – orodje	/	MZI (trajnostna mobilnost, energetika), MOP, MKGP, MK
Testiranje 1 (junij 2022)	Preveritev »enakovredne obravnave življenjskih pogojev«	Zakon o celostnem prometnem načrtovanju, ZUreP-3	MZI, MOP
Testiranje 2 (oktober 2022)	Predlog pristopa TIA-SI k presoji učinkov na prostor	Zakon o Skladu kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije, Strategija razvoja prometa v RS do leta 2030, Strateški načrt skupne kmetijske politike 2023–2027 za Slovenijo	MKGP, MNVP, MOPE
Testiranje 3 (marec 2023)	Digitalno orodje TIA-SI za presojo učinkov na prostor (prva različica)	Strateški načrt skupne kmetijske politike 2023–2027 za Slovenijo, Zakon o Skladu kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije, Strategija kulturne dediščine 2020–2023, Strategija razvoja prometa RS do leta 2030; 4 RRP-ji za obdobje 2021–2027 (JV Slovenija, Goriška, Pomurska in Primorsko-Notranjska), Regionalna strategija za razvoj prometa v alpskem območju (Gorenjska in Posočje) in TUS 2015–2025 za Mestno občino Ptuj	MKGP, MNVP, MOPE, RRA Zeleni Kras, MO Nova Gorica, Razvojni center Murska Sobota, BSC Kranj
Seminar 2 (september 2023)	Digitalno orodje TIA-SI za presojo učinkov na prostor (dopolnjena verzija)	OPN MO Slovenj Gradec, Ljubljana, Strateški načrt za razvoj kolesarstva do leta 2030 (osnutek)	MKGP, MNVP, MOPE, RRA Koroška, MO Slovenj Gradec, MO Nova Gorica, MO Ljubljana, RRA Zeleni Kras, Regionalni razvojni center Koper

Poleg priprave vsebine orodja smo za potrebe tehnične izvedbe digitalnega orodja izvedli več posvetovalnih sestankov. Prvi sestanek je potekal v decembru 2022 s Službo vlade za zakonodajo ter predstavniki Ministrstva za naravne vire in prostor, ki skrbijo za prostorsko-informacijski sistem. Na tem sestanku smo izvedeli predpogoje za umestitev orodja na spletni oblak Vlade RS, ki vključuje pripravo »projekta za izvedbo«, obvezno varnostno testiranje in uporabo ustreznega programskega jezika. Le ob zadostitvi tem predpogojem (tj. generične tehnološke zahteve za razvoj informacijskih sistemov MJU in Generične tehnološke zahteve za licenčne in odprtokodne produkte plačljivega modela MJU) lahko orodje integriramo v državni oblak, da je na voljo državnim uradnikom za vsakodnevno rabo. V januarju 2023 smo izvedli še en sestanek s SVZ-jem, na katerem so predstavili delovanje MOPED-a, njegovo funkcionalnost in možnosti za umestitev orodja vanj. Na podlagi teh sestankov smo prišli zlasti do procesnih in tehničnih izhodišč za pripravo orodja.

Ker je priprava PZI-ja presegala časovne in finančne okvire tega projekta, smo se odločili za pripravo demorazličice orodja v dogovoru z zunanjim sodelavcem – s programerjem (Inframe spletni studio). Z njim je bilo izvedenih več sestankov za sprotno spremljanje priprave orodja, njegovo vsebinsko in funkcionalno dograjevanje. V procesu priprave smo z osnovnega obrazca prešli na funkcionalno naprednejše orodje, ki sproti tudi povzema vnose.

Tehnično pripravo orodja lahko povzamemo po naslednjih fazah:

FAZA 1: Vsebinska priprava in postavitve demorazličice orodja (oktober 2022–marec 2023);

FAZA 2: vsebinska dopolnitev orodja ter usklajevanja s SVRSZ-jem in Ministrstvom za javno upravo glede umestitve orodja na vladne strani (april–junij 2023);

FAZA 3: priprava razvojno-testne različice orodja za uporabo v praksi in vsebinske dopolnitve orodja (julij–september 2023).

2.3 Prenos orodja v prakso

Poleg priprave orodja je bilo v projektu treba zagotoviti tudi njegov prenos v prakso – njegovo nadaljnjo rabo po koncu projekta. Ker med izvajanjem projekta priprava PZI-ja ni bila mogoča, bo orodje do preklica v razvojno-testni različici na voljo na strežniku zunanjega izvajalca, in sicer za uporabnike vseh administrativnih ravni. Skrbništvo nad uporabo orodja bo prevzelo Ministrstvo za naravne vire in prostor. Vse informacije so dostopne na elektronskem naslovu prostorske-presoje.mnvp@gov.si. Gostovanje je zagotovljeno za petletno obdobje. To obdobje je dovolj dolgo, da omogoča pripravo PZI-ja in integracijo orodja v E-prostor. Vzporedno bo potekala še integracija prilagojene različice orodja v MOPED-ov obstoječi modul presoje posledic na druge dokumente razvojnega načrtovanja (dogovor z junijskih sestankov s SVZ in z Ministrstvom za javno upravo). Predlagana je bila vključitev naslednjih vprašanj iz hitre preveritve: 1. Potencialni učinki predloga na prostorsko upravljanje; 2. Skladnost ciljev s prioriteta SPRS; 3. Učinek politike/predpisa na prioritete SPRS; 4. Ukrepi s prostorskim učinki; 5. Učinek glede na različne tipe območij. Prek MOPED-a bo orodje dostopno le nacionalni ravni, izvedba tega podmodula pa bo potrebna za vse dokument z oznako EVA (enotna identifikacijska oznaka evidence vladnega akta).

2.4 Priprava priporočil

Kot sklepno dejanje projekta smo pripravili tudi priporočila za izvajanje 4. odstavka 70. člena SPRS 2050. Izhodiščno informacijo za pripravo smo pridobili na podlagi opravljenih sestankov in posvetovanj z vsemi deležniki ter razprave v okviru seminarja 2. Na seminarju smo predstavili prvi osnutek priporočil, sledila je razprava z udeleženci, dopolnjen osnutek priporočil pa so še enkrat pregledali in dopolnili projektni partnerji. Priporočila se delijo na procesna in vsebinska. Procesna se nanašajo na postopek presoje – torej, kam v obstoječ postopek priprave politik bi bilo najprimerneje presojo umestiti in na kaj biti pozoren pri njenem izvajanju, vsebinska pa na vsebino pristopa in mogočo nadaljnjo vsebinsko nadgradnjo pristopa.

3 Stanje na področju presoje

3.1 Priprava in presojanje politik v EU

Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj (krajše OECD) je ob koncu 20. stoletja spodbudila države članice k bolj utemeljenemu načinu priprave politik in predpisov ter jih pozvala k izvajanju tako imenovane presoje učinkov predpisov (ang. *Regulatory Impact Assessment*, krajše RIA, alternativno tudi *Regulatory Impact Analysis* ali *Regulatory Impact Statement*). Presoja je bila uvedena z namenom, da bi zagotovili upravljanje z boljšimi in pravilneje usmerjenimi predpisi namesto z njihovo odpravo, zamenjavo ali institucionalnimi spremembami (Jacobs, 2007b; Kirkpatrick, Parker, 2007a). Kot sta zapisala Kovač (2005) in Rakar (2003), naj bi presoja prispevala tudi k večji kakovosti priprave in izvajanja predpisov. Po najnovjši opredelitvi OECD (2018, str. 147) RIA danes pomeni »sistematični proces identifikacije in kvantifikacije koristi in stroškov, ki jih bodo najverjetneje povzročili regulatorni ali neregulatorni ukrepi politike, ki se sprejema«. Največkrat gre za vnaprejšnjo, torej ex-ante orodje za moderno, s podatki podprto oblikovanje politike (ang. *evidence-based policy making*) in njenih instrumentov, s katerim se zagotovi transparentnost postopka, sodelovanje javnosti, večjo javno korist, izboljša učinkovitost upravljanja in poveča konkurenčnost gospodarstva. Nadalje, metoda omogoča medsektorsko usklajevanje pri pripravi politik (Hertin in drugi, 2007), spodbuja institucionalno učenje, izboljšuje pravno kakovost predpisov in njihovo izvajanje ter zmanjšuje administrativne ovire. Z odprtjem procesa izdelave politik za javnost se poveča odgovornost vlade, saj so njeni vložki in rezultati sistematično ovrednoteni (OECD, 1997), hkrati pa se poveča tudi legitimnost vladnih odločitev (Allio, 2007; OECD Policy Brief, 2008).

V letu 2020 je OECD izdal analizo trenutne prakse držav članic izvajanja RIE. Večina OECD-

držav zahteva RIO za vse zakone (29 od 34 držav), za glavne zakone (4 od 34) oz. ena država samo za nekatere glavne zakone. Čeprav načelno RIO izvajajo vse države v EU, so njihovi pristopi in zlasti vsebinski obseg presoje zelo različni. Poleg presoje učinkov predpisov države izvajajo tudi vrednotenje politik, vendar ti niso formulirani v obliki pravil in postopkov (OECD, 2020). Izvajanje presoje je pomembno z vidika potencialnih učinkov na upravljanje, saj s pomočjo presoje lahko spremenimo predlog politike, vplivamo na administrativno in regulatorno kulturo, npr. zahtevamo povečanje kapacitet posameznih resorjev, ter na mnenja deležnikov, tudi javnosti, glede kakovosti zakonodaje (Ladegaard, 2007). Presojo moramo razumeti kot podlago za boljše in bolj utemeljeno odločanje in ne kot odločanje samo.

V Evropski uniji so prav tako v 90. letih posamezni sektorji podali pobude za vpeljavo instrumentov za zagotavljanje boljše zakonodaje; ena izmed prvih zahtev po ovrednotenju učinkov posameznih ukrepov je zapisana v tretjem odstavku 174. člena Amsterdamske pogodbe (The Treaty of Amsterdam, 1996). Prvi večji premik se je zgodil s sprejetjem Lizbonske strategije leta 2000, ki je začrtala modernizacijo evropskega gospodarstva in povečanje konkurenčnosti, k čemur naj bi pripomogla tudi regulatorna reforma (Allio, 2007). Na podlagi te reforme naj bi izboljšali upravljanje ter okrepili zaupanje med zakonodajalci in prebivalci ter redno, s sistemom kazalnikov, spremljali učinkovitost priprave in izvajanja predpisov (Zourek, 2004; de Francesco, Radaelli, 2007). Istega leta je bila v EU ustanovljena Mandelkernova skupina ministrov za javno upravo, ki je pripravila poročilo o načinih upravljanja v državah članicah in priporočila za izboljšave. Osnovo za uvedbo presoje učinkov predpisov v EU predstavlja Bela knjiga o

upravljanju (Evropska komisija, 2001), na podlagi katere je bila leta 2003 vpeljana presoja učinkov za vse glavne predpise, s čimer naj bi se izboljšali kakovost in koherentnost procesa izdelave politik ter z učinkovitejšim upravljanjem pospešili izvajanje EU-strategije za trajnostni razvoj (COM (2002) 276 final). Trajnostni razvoj je bil opredeljen kot cilj, h kateremu morajo prispevati vsi sektorji in njihove politike, zato ga mora zadovoljivo pokriti tudi presoja. V letu 2004 so sprejeli delovni dokument Presoja učinkov: naslednji koraki (SEC (2004) 1377) kot podporo konkurenčnosti in trajnostnemu razvoju. Smernice za presojo učinkov (SEC (2005) 791) so tudi poenostavile njeno poimenovanje le na presojo učinkov, ang. *impact assessment*, krajše IA. Presoja je temeljila na načelih odprtosti, transparentnosti in vključitve različnih deležnikov ter pristopu ex-ante (Better Regulation Action Plan; Evropska komisija, 2005). Odgovornost za izvajanje instrumentov za boljšo zakonodajo na ravni EU je bila porazdeljena med več ustanov.

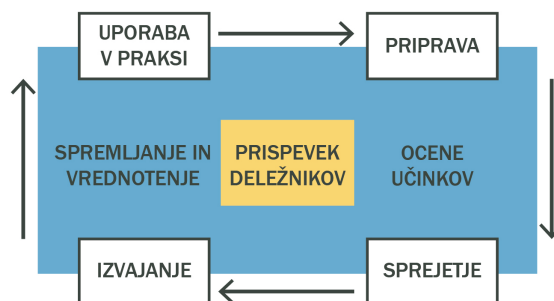
Danes presojanje na ravni EU usmerja agenda »Boljša regulacija« (ang. *Better Regulation*), ki ima tri glavne cilje, in sicer: 1. ukrepanje EU na podlagi dokazov in ustreznih informacij; 2. priprava boljših EU-zakonov, ki so preprosti za razumevanje; 3. vključevanje prebivalcev EU, predstavnikov gospodarstva in deležnikov v odločevalski proces. Za pripravo EU-zakonov in politik je zadolžena Evropska komisija, ki glede na letni delovni program predlaga novo zakonodajo ali politike ter mora tudi oceniti njene potencialne učinke. Komisija prav tako spremlja izvajanje že sprejetih dokumentov na ravni EU in tudi v državah članicah. Prizadevanja Evropske komisije za boljšo regulacijo so naslednja:

- Odpravljanje ovir in birokracije, ki upočasnjujejo naložbe in gradnjo infrastrukture 21. stoletja, v sodelovanju z državami članicami, regijami ter s partnerji na lokalni ravni in ključnimi deležniki.
- Poenostavitev javnih posvetovanj na portalu »Povejte svoje mnenje« (Evropska komisija, 2022a).
- Uvedba pristopa »za eno sprejeto breme se eden odpravi«, da se zmanjša bremena učinkov izvajanja zakonodaje za državljane ter mala in srednja podjetja (MSP).

- Vključevanje prispevka predpisov k doseganju ciljev trajnostnega razvoja Združenih narodov (2022).
- Uvedba digitalizacije na področju pravnega urejanja.
- Uporaba strateškega vpogleda, ang. *Strategic Foresight* (Evropska komisija 2022b) v pripravi politik.

Strateški vpogled je Evropska komisija vpeljala z namenom boljšega predvidevanja prihodnjih dogodkov in trendov v Evropski uniji, s čimer pravočasno pridobimo informacije o prihodnjih tveganjih in izzivih, potrebne za strateško načrtovanje in oblikovanje politik. Ta aktivnost naj bi prispevala tudi k novim pobudam in pregledu obstoječih politik, pri čemer so lahko v pomoč smernice in zbirka orodij komisije za boljše pravno urejanje (ang. *Better Regulation Guidelines and Tool Box*; Evropska komisija, 2022c). Poleg orodij je pomemben tudi proces priprave politik, ki ga prikazuje slika 2.

Slika 2: Cikel oblikovanja politik in zakonodaje (Evropska komisija, 2022d)

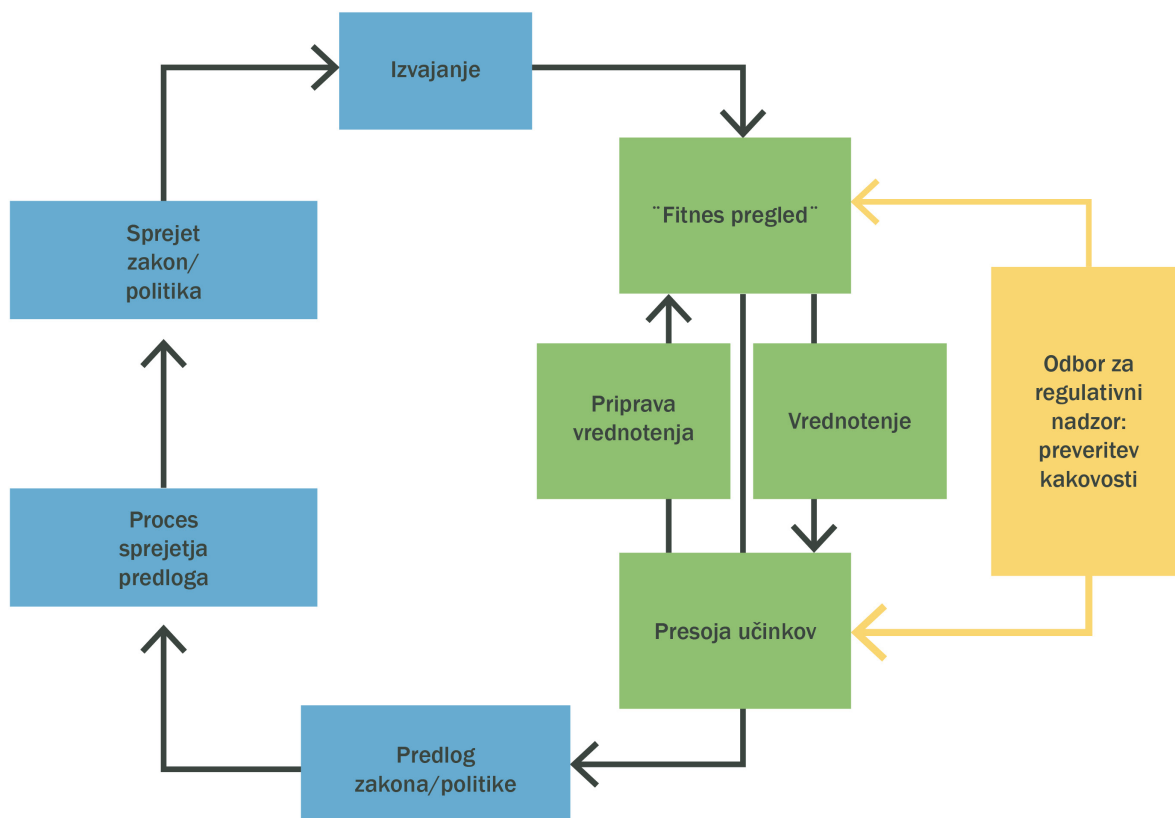
Ocene učinkov se izvedejo na podlagi pobud Komisije, ki za določene dokumente predvidi znatne posledice za gospodarstvo, družbo in/ali za okolje. Med takšne dokumente uvrščamo zakonodajne predloge, nezakonodajne pobude (npr. finančni programi, priporočila za pogajanja o mednarodnih sporazumih), izvedbene in delegirane akte. Za vse te dokumente se pripravi poročilo o presoji učinkov z naslednjo vsebino:

- opis učinkov na okolje, družbo in na gospodarstvo, vključno z učinki na mala in srednja podjetja ter konkurenčnost, in izrecno izjavo, kadar se nekateri izmed njih ne štejejo za pomembne;
- informacije o tem, koga zadeva ta dokument in kak učinek bo imel;
- opis strategije in rezultat posvetovanj

Načrtovane presoje so objavljene na spletni strani Evropske komisije (2022f). Komisija namreč v začetni oceni učinka predstavi začetno analizo izzivov, ciljev politik in različnih rešitev ter njihov verjetni učinek. Deležniki, vključno z javnostjo, lahko podajo mnenje na to oceno učinka, potem pa sledi odprto javno posvetovanje (Evropska komisija, 2022g). Na podlagi tega komisija pripravi in objavi zakonodajni predlog s priloženo oceno učinka, nato pa imajo državljani EU in drugi deležniki ponovno priložnost, da pokomentirajo predlog, ko ga prejmejo tudi zakonodajalci EU. Pri pripravi presoj se upošteva načeli subsidiarnosti (brez intervencije na ravni EU, če problem lahko rešijo države članice) in proporcionalnosti (dejavnosti EU naj bi bile uravnotežene s potrebami glede na predlog politik).

Primere presoje učinkov lahko najdete v registru dokumentov komisije (2022e). Kakovost presoj se zagotavlja s pomočjo Odbora za regulativni nadzor (ang. *Regulatory Scrutiny Board*). Njegovo delovanje predstavlja slika 3. Odbor pregleduje presoje in objavlja letna poročila svojega delovanja. Poleg nadzora nad izvedbo presoj skrbi tudi za evalvacije izvajanja že sprejetih politik in zakonodaj ter tako imenovane »fitnes« pregleda zakonodajnih predlogov. Odbor sestavlja sedem članov: komisar (vodi odbor), trije uradniki Komisije visoke ravni in trije eksperti, ki se jih najame zunaj Komisije. Vsi člani odbora so na odboru polno zaposleni in nimajo drugih odgovornosti; mandat se jim podeli za tri leta, pri čemer ni obnovljiv. Izjemoma se jim mandat lahko podaljša za eno leto. Odbor ravna neodvisno od oddelkov, pristojnih za pripravo politik, ter drugih Evropskih ustanov, teles in uradov (Evropska komisija, 2022).

Slika 3: Vključitev Odbora za regulativni nadzor v pripravo politik in zakonodaje (Evropska komisija, 2022h)

3.2 Postopek in praksa priprave politik in zakonodaje v Sloveniji

Skladno s pobudo OECD se je tudi v Sloveniji na začetku 21. stoletja pojavila težnja po boljši in bolj utemeljeni pripravi predpisov. V letu 2005 je bila pripravljena Metodologija za izvajanje začetne presoje učinkov predpisov, ki se je nanašala le na administrativne stroške in sodelovanje zainteresirane dejavnosti. Da bi presoje tematsko še razširili in postavili osnovo za presojanje, je bila leta 2009 sprejeta Resolucija o normativni dejavnosti (ReNDej) in dve leti pozneje pripravljen Priročnik v podporo pripravi posledic predpisov (2011). Resolucija dopolnjuje Poslovník Vlade RS (2001) in Poslovník Državnega zbora RS (2002), ki natančneje predpisujeta pripravo predpisov in drugih vladnih odločitev. Po poslovniku vlade se ocenjujejo finančne posledice sprejetja osnutka akta ter pripravijo drugi podatki in informacije, potrebne za odločanje na seji vlade. Pri splošnem aktu se oceni povečanje/zmanjšanje obremenitve sodišč ali javne uprave. Mnenja podajo vsa pristojna ministrstva in vladna služba, pristojne za zakonodajo. V obrazložitvi finančnih posledic morajo biti navedeni predvidene spremembe prejemkov in izdatkov proračuna, predlogi za pokrivanje povečanih izdatkov proračuna/za nadomestitev zmanjšanih prejemkov proračuna ter mnenje Ministrstva za finance. Enako predvideva poslovnik državnega zbora. Začetna ocena učinkov predpisov, umeščena v sklop določb Poslovnika Vlade RS kot nekatere druge sorodne izjave, na primer izjava o skladnosti predloga zakona ali drugega splošnega akta s predpisi EU, je bila uvedena z namenom učinkovitega načrtovanja, analize in poglobljene razprave o vseh učinkih osnutkov novih predpisov. Vsak postopek naj bi vseboval dva nujna elementa, in sicer analizo učinkov odločitev in sodelovanje javnosti pri odločanju (glejte sliko 4). V analitičnem delu je treba izvesti analizo trenutnega stanja, vendar ni opredeljeno, kako in v kakšnem obsegu, saj je navedeno »bolj ali manj zahtevna analiza«, treba pa je oceniti vse potencialne, (ne)posredne učinke odločitve ali predpisa na posamezne skupine udeležencev – fizičnih in pravnih oseb – ter na trg ali okolje, v katerem se te skupine nahajajo. Poudarjeno je sodelovanje zainteresirane javnosti, ki vključuje nevladne organizacije, gospodarstvo, prizadete skupine posameznikov in druge. Nadalje morajo predlogi predpisov slediti načelom dobrega

upravljanja, ki so: preglednost, odgovornost, sorazmernost, ciljna usmerjenost, načelo javnega interesa ter načelo predvidljivosti in doslednosti.

Metodologija iz leta 2005 je vsebovala vprašalnik za analizo morebitnih tveganj, koristi in stroškov. Izpolnil naj bi ga pripravljavec zakona, kar nekako omeji možnost pretoka informacij med različnimi deležniki, vključenimi v pripravo zakona. Prav tako je njegova uporaba omejena le na primere, ko predpis uvaja ali spreminja obstoječe upravne ali druge postopke, v katerih stranke prihajajo v stik z javno upravo, ali predvideva nove obveznosti priprave podatkov ali kakršne koli druge obveznosti strank do javne uprave. Druga skupina vprašanj je namenjena podrobnejši obrazložitvi ciljev predpisa in potencialnega učinka na ciljne skupine, medtem ko se v tretjem delu opišejo opravljena posvetovanja z javnostjo in upoštevanje tako pridobljenih pripomb pri pripravi predpisa. Metoda ni predvidela vsebinske presoje učinkov, na primer na razvoj, gospodarstvo, družbo in na okolje.

Za boljše vsebinjenje, lažjo in poenoteno pripravo izjave ter izvedbo presoje, je Ministrstvo za javno upravo v letu 2011 oblikovalo priročnik za izvedbo presoje posledic predpisov, ki je obravnaval tudi tematske presoje. Presojevalcu so bile na voljo preglednice (matrike) za presojo, ki so vsebovale: tematike za presojo glede na področja (okolje s prostorom, družba, gospodarstvo), usmerjevalna vprašanja, zatečena stanja in pravice, na katere ukrep lahko vpliva. Poleg vsebinske presoje je priročnik predvideval tudi oceno finančnih in administrativnih bremen.

Zlasti ocena finančnih bremen se je v času od priprave priročnika izvajala dosledno, tematske presoje pa ne. To je potrdila tudi analiza Iglíčarja in Bačlije Brajnik (2023), ki sta pregleda 330 zakonov in ugotovila, da je bilo v 26 % presoja popolnoma brez besedila, pri večini (63 %) pa je bila navedena poved »Posledice niso predvidene«; skupno je bilo torej 90 % presoj brez analize. V 11 % opravljenih presoj je bila izvedena preprosta, krajša analiza s pomočjo deskriptivne metode, v 1 % primerov pa podrobnejša analiza, prav tako s pomočjo deskriptivne metode. Tudi za

področje okolja z varstvenimi in s prostorskimi vidiki so ugotovitve podobne. Od leta naprej 2017 se sicer zmanjšuje število presoj brez besedila in povečuje število presoj z enostavno povedjo, pri čemer so primeri podrobnejše analize zaznani le za leti 2011 in 2013. Deloma je to posledica ugasle ambicije po ustanovitvi posebne službe za presojanje, ki prav tako segajo v leto 2011, deloma velika obremenitev javne uprave, pomanjkanje človeških kapacitet in tudi časa, ki je potreben za pripravo presoj.

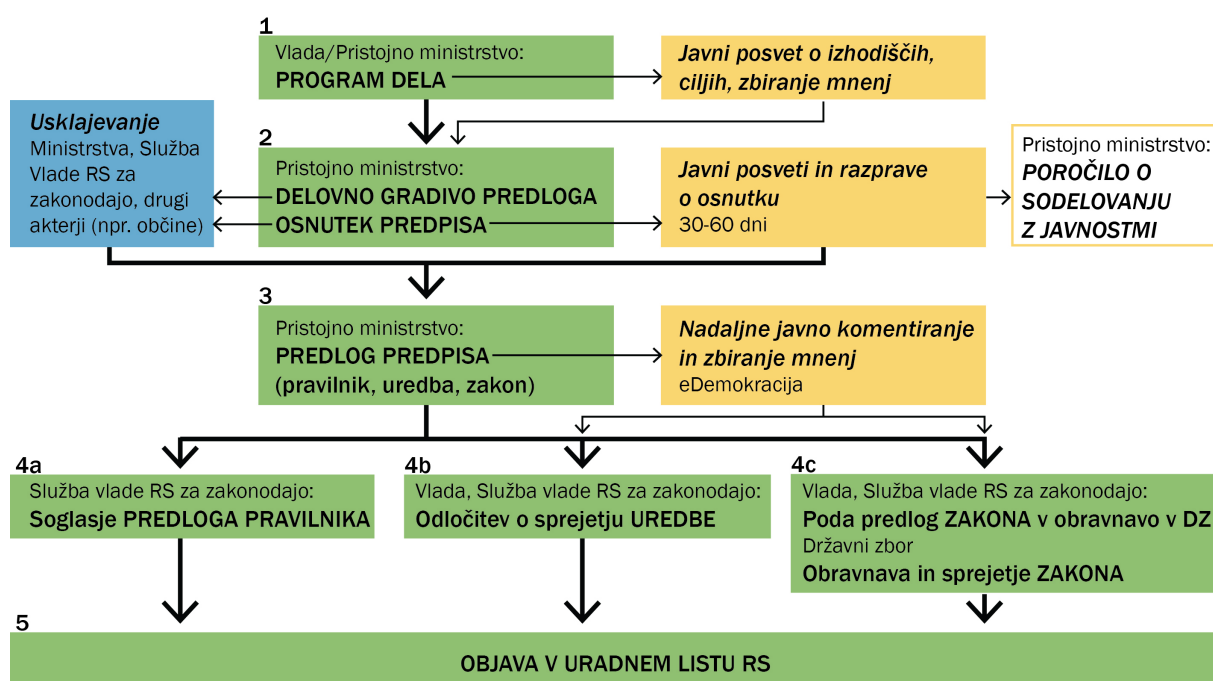
Medresorska skupina za presojo učinkov s področja okolja in prostora je v januarju in februarju 2022 v procesu prenove priročnika izvedla ovrednotenje obstoječega priročnika in ugotovila, da vsa vprašanja niso več primerna za tematsko presojo zaradi naslednjih razlogov:

- Vprašanja so različno podrobna: nekatera povprašujejo po zelo podrobnih učinkih, nekatera so presplošna.
- Okoljske in prostorske politike so v tem času napredovale: vsebujejo nove koncepte prostorskega razvoja, ki niso vključeni v vprašanja, prav tako so se v vmesnem času lahko spremenili cilji teh politik.
- Vprašanja so nerazumljiva zaradi področne terminologije, uporabe izrazov ali glagolov.
- Nejasnost pomena vsebine zadnjega stolpca, ki se nanaša na zatečena stanja.

Glede priprave razvojnih dokumentov smo ugotovili, da sektorji nimajo poenotene pristopa k pripravi politik; razlikujejo se zlati glede obsega in večkratnosti vključitve javnosti v postopek, vsebinskih podlag in presoje učinkov, ki jih zagotovijo v postopku priprave.

ZUreP-3 podaja natančnejše informacije, ki se nanašajo na pripravo Strategije prostorskega razvoja Slovenije. kot glavnega nacionalnega strateškega dokumenta za področje prostorskega razvoja. ZUreP-2 in ZUreP-3 predvidevata dve pomembni institucionalni rešitvi, ki se nanašata na ta projekt. Eno je določilo (ZUreP-3, 70. člen), ki predpostavlja, da razvojni dokumenti ne smejo biti v nasprotju s Strategijo prostorskega razvoja Slovenije, drugo pa določitev Komisije za prostorski razvoj kot stalnega delovnega telesa vlade, ki na medsektorski ravni zagotavlja in izda mnenje, da so predpisi in razvojni dokumenti države, ki obravnavajo oziroma vplivajo na prostorski razvoj, usklajeni ter da upoštevajo cilje urejanja prostora in strategije prostorskega razvoja Slovenije. Stalni člani so državni sekretarji ministrstev, pristojni za prostorski razvoj, varstvo okolja, kmetijstvo, gozdarstvo, lovstvo, ribištvo, promet, energetiko, rudarstvo, kulturno dediščino, obrambo, za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami, zdravje, lokalno samoupravo, gospodarstvo in regionalni razvoj.

Slika 4: Postopek priprave predpisov

Komisija naj bi delovala prek rednih mesečnih sej, vlada pa delovanje uredi s poslovníkom. Delovanje komisije septembra 2023 še ni zaživelo.

V projektu smo izvedli tudi anketni vprašalnik, s katerim smo ugotavljali trenutno stanje izvajanja presoj v Sloveniji. V njem je sodelovalo 16 udeležencev s prvega seminarja, ki so bili po funkciji sekretarji (6), svetovalci (4), uradnik (4) in podsekretarji (2). Povprašali smo jih glede poznavanja presoj, njihovega izvajanja in dejavnikov, za katere menijo, da vplivajo na obseg izvajanja presoj. Na vprašanje o izvajanju vnaprejšnjih presoj je odgovorilo 14 udeležencev, od katerih jih polovica izvaja ali je že izvedla takšno presojo, polovica pa ne. Kot metode k presoji so navedli različne pristope: SWOT-analizo (analiza prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti), strateško vrednotenje, fokusne skupine, analizo družbenih vsebinskih področij, identifikacijo deležnikov, na katere bo predpis učinkoval, MSP-test (test za mala in srednja podjetja), celovito presojo vplivov na okolje, okoljsko poročilo, presojo učinkov/posledic skladno z navodili in področji ter ugotavljanje skladnosti ciljev in usmeritev s Strategijo prostorskega razvoja Slovenije. Izvajanje presoj v procesu izvajanja politik so omenili samo trije udeleženci, in sicer so navedli: statistične analize, analizo stanja in trendov, CPVO (celovita presoja vplivov na okolje) in okoljsko poročilo. Od presoj, ki jih poznajo, jih je največ izpostavilo celovito presojo vplivov na okolje (5-krat), presojo vplivov na okolje (trikrat), presojo učinkov na prostor (dvakrat), z eno omembo sledijo študije variant, presoja učinkov predpisov, presoja učinkov EU, presoja na varovana območja ohranjanja narave in presoja finančnih posledic. Sodelovanje v presoji je omenilo šest oseb; sodelovali so v študiji variant pri državnih prostorskih načrtih, v presoji vplivov na okolje za različne strateške dokumente (npr. SPRS) in prostorske akte, presoji vplivov na kulturno dediščino (na različnih ravneh), presoji učinkov na prostor in celoviti presoji vplivov na okolje (Marot in drugi, 2022).

Sodelovanje, poznavanje in izvajanje presoj je odvisno od številnih dejavnikov; v vprašanju 10 smo jih našli sedem in dali udeležencem tudi možnost, da jih še dodatno napišejo (glejte sliko 5). Največji vpliv na izvajanje presoj imajo

naslednji dejavniki: zakonska obveza na nacionalni ali evropski ravni, poznavanje postopkov izvedbe presoj in razpoložljiv čas zaposlenih. Najmanj pomemben dejavnik sta obstoječe digitalno orodje v podporo izvedbi in želja po temeljitejšem poznavanju učinkov predpisa. Manjši vpliv je še glede števila zaposlenih ali finančna sredstva, ki niso bila prepoznana kot tako pomemben dejavnik. Pod drugo so sodelujoči v anketi dopisali še: časovno dimenzijo priprave predpisov/strategij, s čimer so imeli v mislih zlasti časovno stisko zaradi kratkih rokov in neustrezno, prepozno vključenost v postopek priprave. Prav tako so izpostavili problematiko odsotnosti podpore vodstva za uvedbo presoje, ki ni zakonsko določena ali zahtevana.

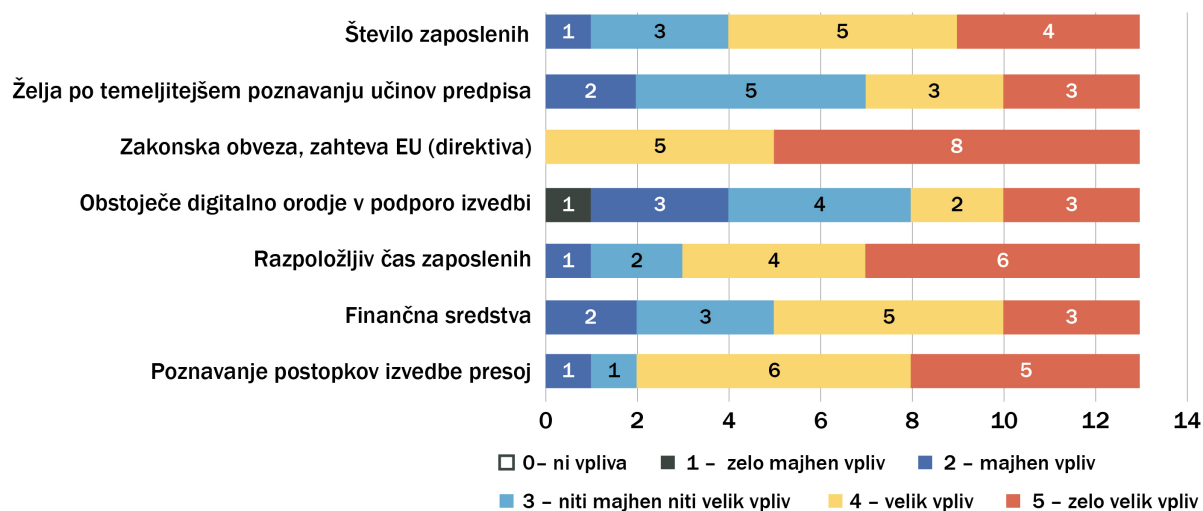
Zanimalo nas je tudi, ali imajo sektorji kakšne svoje smernice za pripravo politik/predpisov, ki jim sledijo. Na to vprašanje je odgovorilo 12 sodelujočih v anketi, od tega osem negativno. Tisti, ki nimajo smernic, se zanašajo na splošne zakonske predpise (3-krat) ali upoštevajo usmeritve za pripravo nacionalnih strategij. Sektorji, ki imajo svoje smernice, so našli:

- smernice Evropske komisije (EK) in lastne smernice za zagotavljanje dokumentov s skupno ribiško in celostno pomorsko politiko, npr. smernice za analizo razmerja med ribolovno zmogljivostjo in sredstvi, strateške smernice za trajnostni razvoj ribogojstva EU;
- navodilo o vsebini in postopku priprave gradiv ministrstva za infrastrukturo, postopek priprave predpisa v IPP (informacijska podpora postopkov priprave predpisov) Ministrstva za pravosodje;
- smernice za pripravo občinske celostne prometne strategije, smernice za umeščanje kolesarske infrastrukture v urbanih območjih, smernice za vzpostavitev sistema P + R (parkiraj in presedi) in umeščanje vozlišč P + R v urbanih naseljih, nacionalne smernice za pripravo mobilnostnih načrtov za ustanove (namenjene primarno ozaveščanju na področju urbanističnega oblikovanja in načrtovanja, ne pa pripravi politik);
- splošne smernice s področja poselitve za pripravo občinskih planov;

- državni prostorski red v nastajanju (temeljna in podrobnejša pravila urejanja prostora, smernice urejanja prostora, priporočila za prostorsko načrtovanje, izvajanje ukrepov zemljiške politike).

Poleg svojih smernic pa upoštevajo še: nomotehnične smernice Službe vlade za zakonodajo in Resolucijo o normativni dejavnosti, Poslovnik Vlade RS (3-krat); smernice nosilcev urejanja prostora (priprava DPN) ter s področja varstva okolja in smernice EU.

Slika 5: Dejavniki izvajanja presoj v postopku priprave predpisov (n = 17)

3.3 Primeri postopkov in prakse priprave politik in zakonodaje v drugih državah članicah

Države članice Evropske unije različno pristopajo k izvedbi presoj učinkov predpisov, krajše RIA. Razlike se kažejo glede na izbor dokumentov, ki jih je treba presojati. Večina držav presoja le zakonodajo, nekatere tudi dokumente politik in/ali predloge Evropske zakonodaje. Navodila za RIO največkrat razlikujejo pristope k presoji glede na tip dokumentov, kot so zakonodaja in razvojne politike. Takšno delitev imata na primer Slovaška in Estonija. Pokritost področja prostora v presojah je zelo omejena. V letu 2017 nobena EU-država ni imela uzakonjenega presojanja prostorskih učinkov oziroma obvezne izvedbe presoje učinkov na prostor (Medeiros, 2017). Namesto tega države uporabljajo različne pristope, s katerimi želijo zagotoviti sektorsko usklajenost ciljev, predvsem pa, da sektorske politike ne bi povzročale še večjih regionalnih neskladij in tako povečevale razlike med regijami ali drugimi prostorskimi enotami. Številni dejavniki, kot so: upravljavski sistem ter administrativna in politična kultura, vplivajo na način izvajanja presoje. Na to vplivajo tudi kultura oziroma odnos državne uprave do pomena in izvajanja presojanja. Meuleman (2015) predpostavlja izvedbo presoj, ki je v anglosaških državah tržno pogojena, v severozahodni Evropi je odvisna od omrežij ter v srednji, vzhodni in južni Evropi od hierarhične strukture uprave. Po Fischerju in drugih (2015) raziskovalna uspešnost posamezne države na področju presoje učinkov predpisov ne pogojuje nujno tudi uspešnosti izvajanja presoje državnega aparata.

Nosek (2019) je pripravil sistematično analizo izvajanja presoje učinkov predpisov s poudarkom na analizi prostorskih učinkov. Pri tem si je pomagal z vprašalnikom in z do takrat opravljenimi analizami na področju presoj. Avtor je države razdelil na štiri skupine glede prizadevanj za izvajanje presoje učinkov na prostor, pri čemer teh kategorij ne moremo povsem ločiti med seboj: 1) države s TIA, vključeno v zakonodajo; 2) države, pri katerih se zahteva usklajenost sektorskih politik s cilji regionalnega ali trajnostnega razvoja; 3) države, ki v obstoječo RIA vključujejo prostorski vidik; 4) države, ki presojo učinkov na prostor izvajajo občasno in po potrebi, kot je npr. Nizozemska.

V pilotni aktivnosti, namenjeni podpori izvajanja Teritorialne agende 2030, je bila pozimi leta 2022 izvedena anketa med državami članicami glede najnovejšega stanja presojanja učinkov na prostor v državah članicah (Ecorys, 2022). Na anketni vprašalnik so odgovarjali predstavniki ministrstev, ustanov in kontaktne točke za mrežo prostorske kohezije. Na vprašalnik je odgovorilo 13 držav EU (od tega so v eni državi izpolnili dva vprašalnika) in predstavnik Velike Britanije. Skupno je bilo torej na voljo 15 vprašalnikov. Glede na upravljavsko raven se TIA ali njeje podobne presoje izvajajo pretežno na nacionalni ravni in na strani sektorskih ministrstev, v osmih primerih tudi regionalnih vlad. V primerih, ko so predstavniki držav odgovorili, da je TIA obvezna, so prostorski vidiki v največ primerih vključeni v presojo učinkov predpisov ali druge vnaprejšnje presoje učinkov v postopku priprave politik. Najpogostejši pristop k presoji prostorskih učinkov so kontrolni sezname ali vodilna vprašanja, obstoječe metodologije, razvite v okviru ESPON-a se ne uporabljajo, razen pri enem predstavniku, ki je omenil orodje TIA Quick Check.

V Avstriji in Nemčiji se TIA primarno uporablja za presojo učinkov večjih infrastrukturnih projektov, čeprav rezultati te presoje za Nemčijo niso pravno zavezujoči. V podporo izvajanju presoj je bila v Avstriji v letu 1971 ustanovljena konferenca za prostorsko načrtovanje, ki naj bi prispevala k boljši medsektorski usklajenosti. Konferenco sestavljajo predstavniki zvezne vlade, dežel in lokalnih skupnosti. V Nemčiji naj bi za to koordinacijo poskrbela regionalna skupna služba (ang. *Regional Joint Task*). Proces izvedbe nemške presoje imenujejo »*Raumordnungsverfahren*«. Z njim želijo ugotoviti, ali so projekti velike infrastrukture (ceste, elektroenergetsko omrežje, turistična infrastruktura) ali trgovskih središč skladni z nameni in s cilji sprejetih načrtovalskih dokumentov. Traja približno tri mesece. Poleg omenjene presoje Nemci izvajajo tudi tako imenovano preveritev enakovredne obravnave (ang. *equivalence check*), s katero preverijo, da zakonodaja ne bo deprivilegirala ali še poslabšala stanje v razvojno šibkih območjih.

Orodje za usklajevanje sektorskih strategij s prostorskimi naj bi imeli na voljo v Švici, Estoniji in na Poljskem. V Švici gre za integracijo ciljev trajnostnega razvoja, ki so zapisani v zvezni strategiji trajnostnega razvoja v druge sektorske politike. Preveritev vključenosti se imenuje presoja trajnosti in je izvedena pod nadzorstvom Komiteja za trajnostni razvoj. Na Irskem preverjajo usklajenost z nacionalno prostorsko strategijo (Hague, 2010), v Estoniji pa z estonsko regionalno razvojno strategijo za obdobje 2014–2020 (Ministrstvo za pravosodje, 2012). Zaradi tega njihov priročnik za presojo vsebuje tudi vprašanja, ki se nanašajo na regionalni razvoj. Na Poljskem so pripravili dokument z naslovom Prostorska dimenzija strateških dokumentov, s katerim želijo premostiti vsebinski prepad med prostorskimi in sektorskimi strateškimi dokumenti (Szlachta, Zaucha in Komornicki, 2017). Podobno orodje so pripravili tudi na Češkem, kjer preverjajo ustreznost razvojnih dokumentov.

V naslednji skupini držav so države, ki so prostorske vidike vključile v že obstoječo presojo učinkov predpisov. To velja za Finsko, Belgijo in Dansko. Te države uporabljajo standardizirane presoje učinkov na okolje – strateško presojo učinkov na okolje – ali presojo učinkov predpisov in jo nadgradijo s širšimi razvojnimi vidiki. Finska presoja učinkov na okolje tako ne vsebuje le vidikov, povezanih s človeškim zdravjem in z okoljskimi vidiki, ampak tudi učinek na urbano strukturo, stavbe, krajino, mestni prostor in kulturno dediščino. V Valoniji so prostorske vidike prav tako vključili v presojo učinkov na okolje, na flamskem območju RIA vključuje tudi presojo učinkov na prostorski razvoj (Huge in Waas, 2011). Anglija ima poseben postopek, ki mu rečejo podeželsko preverjanje (ang. *Rural Proofing*), s katerim ocenjujejo učinke na storitve, infrastrukturo, podjetja, zaposlovanje, na okolje.

Ad-hoc izvedba presoj učinkov na prostor je značilna za Nizozemsko, kjer so leta 2011 izvedli presojo potencialnih učinkov evropskih direktiv in energetsko-podnebnega paketa na prostor. S presojo so želeli ugotoviti, ali bodo te politike povzročile prostorska neravnovesja in kje jih bodo povzročile. Sicer za velike projekte izvajajo analizo stroškov in koristi. Na naslednji strani podajamo podrobnejši opis institucionalne

ureditve v podporo izvajanju presoje učinkov na prostor.

Odgovorna telesa, ki v Evropski uniji in posameznih državah članicah Evropske unije izvajajo nadzor kakovosti izvedenih presojanj učinkov politik, so različna. Na ravni EU to vlogo prevzema delno neodvisno telo znotraj Evropske komisije – Regulativni nadzorni odbor (ang. *the Regulatory Scrutiny Board*; krajše RSB), ki skladno z agendo za boljše pravno urejanje nadzoruje kakovost osnutkov poročil o oceni učinka predlagane politike Evropske komisije (Evropska komisija, 2022d). RSB-odbor je bil ustvarjen leta 2015 in je nasledil predhodni odbor iz leta 2006 – Odbor za oceno učinka (ang. *the Impact Assessment Board*). Danes sedemčlanski RSB-odbor, ki ga sestavljajo različni uradniki Evropske komisije in zunanji strokovnjaki, v pisni obliki poda svoje pozitivno ali negativno mnenje o oceni učinka predlagane politike. Ob negativnem mnenju je odgovorni generalni direktorat pozvan, da ponovno presodi o oceni učinka politike. Če RSB ponovno poda negativno oceno o oceni, se predlog trajno zavrne. Ocena učinka predlagane politike se presoja samo za predloge, ki naj bi imeli znaten učinek na področje obravnave (Senninger in Blom - Hansen, 2020).

Večina držav Evropske unije ima v okviru enega ali več ministrstev pristojna telesa ali komisije, ki so zadolženi za presojo kakovosti izvedenih presoj učinkov politik/predpisov, kot je na primer značilno za Avstrijo in Slovaško. V Avstriji je za nadzor kakovosti pristojno Zvezno ministrstvo za umetnost, kulturo, javno upravo in šport, na Slovaškem pa člani medresorske komisije opravljajo nadzor pod okriljem Ministrstva za gospodarstvo. Komisije, ki opravljajo nadzor kakovosti izvedenih presojanj učinkov, so v večini primerov tudi neodvisne od vladnih teles, kot je primer nemške Enote za boljšo regulacijo. V večini primerov komisije za nadzor poleg glavne funkcije presoje kakovosti izvedenih ocen učinka politike ponujajo tudi usposabljanje, smernice za pripravo presojanj in druga svetovanja za pripravljavce politik pri pripravi poročil o oceni učinka. Kot zgleden primer tovrstne prakse usposabljanja lahko omenimo avstralski Urad za najboljše prakso regulacije strategij (ang. *the Office of Best Practice Strategy Regulation*, 2022). Na Nizozemskem imajo za potrebe

izvajanja presoj specializiran inštitut, ki se ukvarja samo s presojo učinkov na prostor. Imenuje se nacionalni inštitut za strateško analizo politik na področju okolja, narave in prostorskega načrtovanja (ang. *The National Institute for Strategic Policy Analysis in the Fields of the Environment, Nature and Spatial Planning*). Gre za najbolj specializirano telo, ki se ukvarja s prostorskimi vidiki analize politik, s čimer prispeva k večji kakovosti priprave politik in odločevalskega procesa ter zlasti k boljši integraciji prostorskih vidikov v politike. Inštitut spada pod okrilje ministrstva za infrastrukturo in upravljanje z vodami; organiziran je v šest oddelkov, od katerih sta za prostorsko načrtovanje najpomembnejša oddelek za urbanizacijo in transport ter oddelek za prostorsko načrtovanje in kakovost lokalnega okolja.

Preglednica 2: Tipologija uporabe TIA v državah članicah in Švici

Tip presoje učinkov	Opis	Država
A TIA, opredeljena v zakonodaji	TIA se uporablja zlasti za ex-ante presoje učinkov za velike infrastrukturne projekte in zvezno zakonodajo	Nemčija, Avstrija
B TIA kot orodje za usklajevanje prostorskih prioritete s sektorskimi in z regionalnimi strategijami	Skladnost politik, načrtov in strategij glede na glavne cilje regionalnih razvojnih strategij	Estonija, Irska, Švica in Poljska
C TIA kot obogatitev obstoječih presoj	Prostorski vidiki so vključeni v obstoječe postopke presojanja	Belgija, Finska, Grčija, Danska, Velika Britanija
Č Ad-hoc TIA	TIA se uporablja, kadar je potrebna, kot npr. pred uporabo evropskih direktiv in politik v nacionalnih kontekstih	Nizozemska
D Brez postopka TIA	Zlasti srednjeevropske in vzhodnoevropske države, ki ne uporabljajo nobenega standardiziranega pristopa k TIA	Slovaška, Slovenija, Madžarska Litva, Latvija, Romunija, Bolgarija, Hrvaška, Češka, Portugalska
Brez pridobljenih informacij	Za sedem držav informacije niso bile na voljo.	Švedska, Malta, Ciper, Španija, Italija, Francija, Luksemburg

3.4 Obstoječa orodja za presojo učinkov na prostor

V pregled obstoječih analitičnih in komunikacijskih orodij smo vključili smernice in nabor orodij za boljšo pravno ureditev (Evropska komisija, 2022c), ki jih Evropska komisija upošteva pri pripravi novih pobud in predlogov ter pri upravljanju in evalviranju obstoječih politik. Pregledali smo tudi orodja, pripravljena na ravni držav (Slovenija, Irska, Nova Zelandija), ki so zlasti namenjena podpori izvedbe presoje učinkov na prostor ali presoji učinkov predpisov. Skupaj smo v za to predvidenem obrazcu opisali 15 orodij. V pregled je vključenih devet digitalnih in sedem »manualnih« orodij, ki nimajo digitalne aplikacije v podporo izvedbi. Osem orodij se uporablja ali pa njihovo uporabo predlaga Evropska komisija, pet jih predlaga zainteresirana javnost, tri državna uprava, dve zasebni strokovnjaki in dve drugi strokovnjaki. Nameni uporabe so: ocenjevanje (4), informiranost (4), izris scenarijev (3), smernice (2) in usposabljanje (1). Uporaba 13 od 15 orodij je izbirna, samo dveh orodij pa je obvezna. Občutljivost orodja za prostor smo identificirali v sedmih primerih. Za vsako orodje smo ocenili potencial za uporabo v okviru projekta TIA-SI, in sicer smo uporabili tri stopnje: velik potencial, srednje velik in majhen potencial. Pri vrednotenju potenciala smo izpostavili tudi, na kaj konkretno se ocena potenciala nanaša, torej, ali je orodje vredno uporabe zaradi načina predstavitve podatkov in učinkov (modra barva), ali uporabniku ponuja boljšo digitalno izkušnjo (oranžna barva), ali predstavlja različne tehnike in načine izvedbe presoje (rumena barva).

Ugotavljamo, da imajo za potrebe projekta TIA-SI velik potencial samo 3 od 15 opisanih orodij: primer irskega vprašalnika RIA, ki vsebuje jasno strukturirana vprašanja po področjih in ki pripravljavce predpisov učinkovito vodi skozi proces presojanja; orodje ESPON TIA, metode TIA Quick Check, ki omogoča uporabo digitalnega orodja v procesu izvajanja strokovne delavnice v živo ter vključevanje različnih deležnikov; obstoječe slovensko spletno orodje TIA iz leta 2013, ki že vsebuje vse potrebne temelje za nadgradnjo in aplikacijo različnih politik. Kar osmim orodjem smo pripisali majhen potencial, saj so javnosti nedostopna ali je njihova uporaba kako drugače omejena, kot velja za orodji ROHOMOLO in LUISA, ki ju uporabljajo izkušeni poznavalci te specifične metode vrednotenja ali drugi strokovnjaki.

4 Pristop k presoji učinkov na prostor

4.1 Vsebina pristopa

Vsebino pristopa k presoji učinkov na prostor smo pripravili na podlagi ugotovitev analize obstoječih pristopov k tej presoji, prakse držav članic pri izvajanju teh pristopov ter zlasti izkušenj in mnenj potencialnih uporabnikov, pridobljenih na testiranjih v letih 2022 in 2023. Metoda temelji na presoji učinkov predpisov in presoji učinkov na prostor. Poudarek presoje je na kvalitativnem vrednotenju; za boljši oris potencialnih učinkov so uporabljeni kazalniki iz Prostorsko-informacijskega sistema (ponazoritev stanja, trendov) v obsegu, v katerem so dosegljivi. Orodje omogoča preverjanje skladnosti ciljev/ukrepov razvojnih politik s cilji ali prioriteta izbrane prostorske politike, pri čemer demoorodje nudi za zdaj le en referenčni okvir, torej ugotavljanje skladnosti s prioriteta in učinkov na SPRS 2050.

Kot prostorski učinek razumemo najširši prostorski učinek, ki vključuje gospodarski, okoljski, družbeni in upravljavski vidik. Opredelitev prostorskega učinka smo prevzeli iz projekta ESPON EATIA (Fischer in drugi, 2015) ter ga ustrezno prevedli in prilagodili slovenskemu jeziku. Opredelitev se glasi: »*prostorski učinek je vsak učinek na rabo prostora, upravljanje z njim ali širše na gospodarstvo, družbo in okolje v izbrani prostorski enoti, ki je posledica izvajanja izbrane politike ali zakonodaje, sprejete na EU-, državni ali drugi ravni*«. S presojo torej ugotavljamo, ali je prisoten neposredni prostorski učinek (da/ne), ali se ta učinek odraža enako ali različno na različnih tipih območij (urbano, podeželsko ...). Zlasti je pomembno, da s presojo poskušamo identificirati morebitne negativne učinke na prostor, neskladne prioritete med SPRS2050 in izbrano politiko ter ukrepe, ki jih bodo potencialno povzročili.

To pripravljavcu služi kot neke vrste opozorilo, da razmisli o vsebini dokumenta v pripravi/tudi že izvajanju in ga po potrebi dopolni ali pri pripravi novih dokumentov spremeni.

Upoštevač rezultate testiranj različnih orodij, smo se odločili za dvofazni postopek, sestavljen iz hitre preveritve – preprostejše, bolj kvalitativno usmerjene presoje učinkov na prostor – in podrobnejše ocene učinkov po izbranih področjih, ki omogoča tudi numerično vrednotenje smeri in moči učinka. Hitro preveritev se izvede za vsakega izmed nacionalnih predpisov ali politik z oznako EVA (to so akti, ki jih sprejme vlada ali državni zbor, gre za zakone, uredbe, pravilnike) in tudi druge razvojne dokumente, saj se z njo preveri, ali bodo imele/imajo nacionalne politike/predpisi v pripravi ali prenovi prostorske učinke oziroma so ti dokumenti prostorsko občutljivi. Metoda omogoča tudi preverjanje razvojnih dokumentov na različnih prostorskih ravneh (nacionalna, regionalna, lokalna, tudi EU) in za različne tipe območij. Prvo je omogočeno z izborom dokumenta za presojo, drugo pa z oceno učinkov na različne tipe območij in možnost izvedbe podrobnejše presoje za več različnih območij. Če ima politika učinek na obmejno območje, se ugotavlja tudi čezmejni prostorski učinek presoje politike/predpisa.

HITRA PREVERITEV je sestavljena iz vpisa osnovnih informacij o presojevalcu in presoji ter sedmih vprašanj. Naj na kratko pojasnimo njihov namen:

Osnovne informacije o presojevalcu: ime/priimek/ustanova/elektronski naslov

Osnovne informacije o presoji: ime dokumenta/tip presoje (vnaprejšnja, vmesna, naknadna)

- Vprašanje 1 – **Povzetek vsebine:** opis dokumenta, ki se presoja; vprašanje vpelje ocenjevalca v presojo
- Vprašanje 2 – **Potencialni učinki politike/predpisa:** priprava širokega nabora potencialnih učinkov politike na področja gospodarstva, okolja, družbe in prostorskega upravljanja; vprašanje ponuja razmislek o vseh mogočih učinkih politike/predpisa
- Vprašanje 3 – **Skladnost ciljev s prioritetai SPRS:** preveritev skladnosti ciljev politike/predpisa s prioritetai SPRS 2050.
- Vprašanje 4 – **Učinek politike na prioritete SPRS:** groba ocena učinkov politike/predpisa na doseganje ciljev SPRS 2050
- Vprašanje 5 – **Ukrepi s prostorskimi učinki:** opredelitev števila ukrepov politike/predpisa in preveritev prostorske občutljivosti ukrepov glede na njihov potencialni učinek na prostor
- Vprašanje 6 – **Učinek na področja:** identifikacija podpodročij glede na tematska področja prostorskih učinkov za podrobnejšo presojo (okolje, gospodarstvo, družba in prostorsko upravljanje)
- Vprašanje 7 – **Učinek glede na tip območja:** identifikacija tipov območij, na katera bo prostorski učinek različen (urbana, podeželska, ŠMO/regije in razvojno ogrožene regije/čezmejna območja/druge), ali pa opredelitev enakega učinka na celotnem območju države

Hitra preveritev se konča z ovrednotenjem odgovorov, pri čemer vprašanja 3, 5, 6 in 7 služijo odločitvi glede podrobnejše presoje. Merila za odločitev o nadaljnji presoji niso numerična, ampak so usmerjevalne narave. Merila pripeljejo do treh mogočih odločitev: 1) podrobnejša TIA ni potrebna; 2) podrobnejša TIA se priporoča; 3) podrobnejša TIA je nujna. Rezultat preveritve je naslednji:

1. Podrobnejša TIA ni potrebna.

V03: Cilji izbrane politike/predpisa so skladni s prioritetai SPRS 2050.

V05: Manj kot ena tretjina ukrepov ima/bo imela prostorske učinke.

V06: Učinki izbrane politike/predpisa bodo pretežno na področjih gospodarstva in družbe.

V07: Učinki izbrane politike/predpisa bodo enaki na območju celotne Slovenije.

2. Podrobnejša TIA se priporoča.

V03: Cilji izbrane politike/predpisa so večinoma skladni s prioritetai SPRS 2050, največ dva cilja sta v konfliktu.

V05: Več kot ena tretjina ukrepov ima/bo imela prostorske učinke.

V06: Učinki izbrane politike/predpisa bodo pretežno na področja gospodarstva in družbe, vendar tudi okolja in prostorskega upravljanja.

V07: Učinki izbrane politike/predpisa bodo različni na enem izmed izbranih območij (glede na tipologijo).

3. Podrobnejša TIA je nujna.

V03: Več kot dva cilja izbrane politike/predpisa sta v konfliktu s prioritetai SPRS 2050.

V05: Več kot ena tretjina ukrepov ima/bo imela prostorske učinke.

V06: Učinki izbrane politike/predpisa bodo večinoma na področje okolja in prostorskega upravljanja.

V07: Učinki izbrane politike/predpisa bodo različni na večih območjih (dve ali več tipologij).

Po izvedeni hitri presoji se je mogoče odločiti za več podrobnejših presoj. Odločitev je odvisna od odgovora na vprašanje 7. Če presojevalec oceni, da bo učinek različen na urbana in podeželska območja, je smiselno, da se izvedeta vsaj dve podrobnejši presoji, in sicer ena za urbana in ena za podeželska območja. Izbor večjega števila presoj je mogoče s klikom na podvojitev obrazca, pri čemer dobi presojevalec na e-naslov dodatne povezave za izpolnjevanje podrobnejše presoje, ki so pravzaprav kopije izpolnjenega obrazca za hitro preveritev.

PODROBNEJŠA PRESOJA UČINKOV NA PROSTOR

je namenjena numerični presoji učinkov na izbrano območje (ruralno, urbano; regije/občine) po izbranih merilih. Prav tako lahko izvedemo podrobnejšo presajo za točno določeno območje, npr. Savinjska regija, Idrijsko-Cerkljansko, Kozjansko, Mestna občina Maribor. V tem primeru vpišemo oboje – tip območja, npr. regija, in lastno ime območja – Savinjska regija. Za potrebe podrobnejše presoje so področja, podpodročja in merila opredeljeni po štirih tematskih področjih (gospodarstvo, družba, okolje in prostorsko upravljanje). V tem primeru gre za splošno poznano razdelitev tematskih področij glede na stebre trajnostnega razvoja; dodana je še tematika prostorskega upravljanja, ki je na področju prostorskega načrtovanje čedalje pomembnejša. Ta razdelitev je posledica odločitve, opravljene z udeleženci testiranja, ki so menili, da je ta razdelitev razumljivejša za širšo javnost, čeprav se ne pokriva s kategorijami, ki so v obstoječi metodologiji presoje učinkov predpisov za področje okolja s prostorskimi vidiki. Metodologija je zapisana v priložniku v podporo izvajanju Resolucije o normativni dejavnosti in predvideva presajo učinkov na več tematskih področij: družbo, gospodarstvo, prostor pa je vključen v poglavje o okoljskih učinkih z varstvenimi in prostorskimi vidiki (več v poglavju 3.2). Za vsako podpodročje smo izbrali še enega ali več kazalnikov za ponazoritev stanja v prostoru, pri čemer smo se oprli na obstoječe kazalnike (sistem spremljanja stanja prostorskega razvoja v okviru spletnega portala e-Prostor (<https://www.e-prostor.gov.si/>) na MNVP, Direktoratu za prostor in graditev, baza Statističnega urada RS Si-STAT idr.). Na tak način smo se izognili problematiki stalnega vzdrževanja kazalnikov. Orodje vsebuje le povezavo na izvorno mesto kazalnika, na katerem si presojevalec sam prikaže vrednosti za poljubno območje, časovni razpon glede na časovno obdobje veljavnosti politike/predpisa ali drugo relevantno merilo. Če želi, lahko podatke SURS-a tudi prostorsko prikaže prek prikazovalnika STAGE. Samo orodje za presajo ne omogoča grafičnega prikazovanja kart ali grafikonov.

Na podlagi opredeljenih podpodročij (vprašanje 6 iz hitre preveritve) se izvede numerična presoja – učinke se vrednoti na petstopenjski lestvici od – 2 zelo negativen učinek do +2 zelo pozitiven učinek. Ocenjuje se smer (pozitivno, negativno) in

moč učinka (od –2 do +2, 0 pomeni niti pozitiven niti negativen učinek, ni učinka, ne morem oceniti) ter poda njegovo obrazložitev. Vrednoti se samo podpodročja, izbrana v šestem vprašanju hitre preveritve.

POVZETEK PRESOJE: rezultate obeh faz presoje se združi v povzetku. V uvodnem delu povzetka so navedene povzemale povedi izbranih vprašanj (3 – skladnost s prioriteta, 4 – učinek na prioritete, 6 – izbrana področja in 7 – učinek na tip območij), ki služijo kot izhodišče za pripravo povzetka. V povzetku je poudarek, da se izpostavi zlasti morebitne negativne učinke na prioritete SPRS in predlog potrebnih prilagoditev politike/predpisa (priprava, prenova).

Povzetek se pripravi s pomočjo štirih vprašanj:

1. Ali je politika/predpis skladna/skladen s prioriteta SPRS? Napišite, za katere prioritete to velja, in obrazložite.
2. Kakšen je/bo učinek vaše politike/predpisa v povprečju? Navedite, na katera področja politika učinkuje, in obrazložite.
3. Za merila, za katera ste podali negativno oceno, zapišite, zakaj bo učinek negativen, kateri ukrep ga bo povzročil in kakšno prilagoditev politike/predpisa bi predlagali?
4. Na katere tipe območij bo politika/predpis učinkoval in kako? Če bo učinek na katerega od območij negativen, tudi pojasnite, kako bi ga lahko naslovili.

Za pripravljavce politike/predpisa in ministrstvo, pristojno za prostor (skrbnik SPRS 2050), je pomembno, da se kot odgovor na vprašanje 3 poda predloge za prilagoditev politike/predpisa, ki se nanašajo na morebitne identificirane negativne učinke politike/predpisa.

Presoja se konča s sklepno oceno, ali ima politika/predpis učinek na doseganje prioritete SPRS, ki jo opravi presojevalec sam. Primer izpolnjene presoje je v prilogi 2. Izbere se eno od naslednjih možnosti:

- a) Politika/Predpis ne bo imela/imel učinka/učinek bo zanemarljiv.
- b) Učinek bo majhen.
- c) Učinek bo velik.

Ob koncu postopka je mogoče v razvojno-testni fazi še vedno podati tudi vsebinski komentar na orodje.

4.2 Orodje za izvedbo presoje učinkov na prostor

Aplikacija TIA-SI v podporo izvedbi presoje učinkov na prostor je spletna aplikacija, izdelana na podlagi naprednega spletnega obrazca. To je obrazec, ki omogoča večstopenjski vnos podatkov, validacijo vnesenih podatkov in razvoj dodatnih funkcionalnosti znotraj samega obrazca. Za pripravo obrazca je bila uporabljena naslednja tehnologija: PHP-programski jezik (razvoj dinamičnih spletnih strani in aplikacij), spletni strežnik Apache, podatkovna baza MySQL (sistem za upravljanje zbirke podatkov), HTML in CSS (oblika in prikaz spletnih strani) ter Javascript (interaktivnost spletnih strani). Aplikacija je tehnično sestavljena iz več delov: iz jedra, ki zagotavlja osnovno delovanje in arhitekturo za nadaljnji razvoj aplikacije in modulov, iz katerih je sestavljena aplikacija TIA:

- modul Vprašalnik: modul za samodejno shranjevanje, modul za kopiranje, modul za nadaljevanje izpolnjevanja obrazca, modul za izračun učinkov;
- modul za kreiranje .PDF-rezultatov;
- modul Vsebina, ki omogoča prikaz navadnega besedila, kot npr. »O projektu«.

Dostop do aplikacije je na strežniku <https://www.predogled.net/tia/>. Zaščiten je z enotnim uporabniškim imenom in geslom, ki ni dosegljiv naključnim obiskovalcem. Prav tako je vključena varna povezava s strežnikom. Ob začetku izpolnjevanja se ustvari unikaten ključ, prek katerega lahko uporabnik kadar koli dostopa do rezultatov posameznega vprašalnika oz. nadaljuje njegovo izpolnjevanje. V ta namen prejme elektronsko obvestilo. Dodatno aplikacija vsakih 10 sekund samodejno shrani vnesene podatke, tako da se lahko ob nenamernem zaprtju brskalnika vrnemo v zadnje stanje. Vprašanja, morebitni mogoči odgovori in drugi elementi so shranjeni v bazi in jih je do neke mere mogoče urejati brez poseganja v kodo aplikacije. Ob vnosu elektronskega naslova aplikacija uporabniku pošlje povezavo, prek katere lahko kadar koli nadaljuje presojo, prav tako se pošlje obvestilo administratorju, da je nekdo začel vnos podatkov. Uporabnik ima možnost kopiranja obrazca, če je treba izvesti več podrobnejših presoj. Za vsako dodatno presojo dobi uporabnik novo povezavo.

Slika 6: Videz uvodne strani orodja

APP-TIA

St. obiskov: 235 / St. izpolnjenih vprašalnikov: 48

Telefon podpora

Email podpora

TIA-SI

Število obiskovalcev strani in opravljenih presoj

O projektu

Vprašalnik

Dostop do orodja

O projektu

Opis projekta

Strateške dokumente in sektorske politike je za dosego ciljev teritorialne kohezije v Sloveniji potrebno ustrezno in učinkovito uskladiti s cilji prostorskega razvoja. To je v skladu s tešnjo po tako imenovanem povezovalnem oziroma integralnem načrtovanju, ki stremi h okrepljenemu dialogu med sektorji, deležniki v prostorskem načrtovanju ter bolj odprti pripravi in izvajanju strateških politik na vseh upravljalških ravneh. V skladu s 70. členom najnovejšega Zakona o urejanju prostora (ZUreP-3, 2021) Razvojni dokumenti posameznih področij in dejavnosti ne smejo biti v nasprotju s Strategijo prostorskega razvoja Slovenije, vendar Ministrstvo za naravne vire in prostor kot nosilec usmerjanja prostorskega razvoja ob izvajanju svojih pristojnosti v postopku medsektorskega usklajevanja vladnih gradiv zaenkrat ne razpolaga z instrumentom, s katerim bi lahko izvajajo omejeno določila zakona. Edini obstoječi predpis, ki zahteva preverjanje potencialnih učinkov na prostor, je Resolucija o normativni dejavnosti. Ta obavezuje zakonodajalca, da pri pripravi vseh predpisov v okviru presoje učinkov regulacije oceni tudi prostorsko občutljivost predpisov, kar pa se v praksi dosedaj ni izvajalo.

Namen raziskovalnega projekta TIA-SI je zasnovati metodološki pristop presoje prostorskih učinkov, ki je usmerjen v uporabnika in naslavlja usklajenost politik in predpisov s predlogom metodološkega pristopa presoje prostorskih učinkov TIA kot integralnim delom procesa priprave, sprejema in vrednotenja resornih politik.

Več o projektu

O orodju

Opis orodja

Digitalno orodje za presojo učinkov na prostor vodi pripravljavca politike ali drugega predpisa pri osnovnem razmisleku o potencialnih učinkih politike v pripravi ali izvajanju na prostor. Pri tem presojevalec razmisli o (potencialnih) učinkih celotnega dokumenta (ne posameznih ukrepov) na štiri vsebinska področja: družba, gospodarstvo, okolje in prostorsko upravljanje. Odgovori tudi na druga vprašanja, ki se nanašajo na prostorske vidike predpisa ali druge politike v pripravi. Obrazec lahko izpolnjuje ena oseba ali več njih.

Presoja je sestavljena iz treh delov, ki si zaporedno sledijo. Najprej se izpolni preveritev potrebe po presoji učinkov na prostor (A). V kolikor se ugotovi, da se bodisi priporoča podrobnejša TIA bodisi je nujna, se izpolni tudi podrobnejša presoja (B). Na koncu se rezultate obeh presoj povzame v povzetku rezultatov in priporočil za spremembo izbrane politike/predpisa (C). Rezultate se shrani v bazo in izpiše v .pdf obliki.

Predviden čas izpolnjevanja obrazca A je 60 do 70 minut, za obrazec B potrebujete predvidoma med 2 do 3 ure, odvisno od podrobnosti presoje. **Pomembno je, da se brskalnika med izpolnjevanjem ne zapira, saj se vstavljeni podatki sicer izgubijo.**

Začni z izpolnjevanjem presoje

Dostop do orodja

Informacija o razvojni fazi projekta

Orodje je v razvojno-testni fazi

Osnovne informacije

Financerji: Agencija RS za raziskovanje, Ministrstvo za naravne vire in prostor, Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo ter Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. [potrebno uporabiti logotipe ministrstev]

Vnosi so shranjeni v bazi, prav tako se ob koncu generira PDF datoteka, ki se shrani na strežniku. Izpis je ena izmed ključnih funkcionalnosti orodja, saj ponudi rezultat, ki se ga lahko posreduje v procesu priprave ali prenove politike/predpisa in tako ponudi dodatno vsebino odločevalcev o kakovosti njihovega predpisa.

Osnovna funkcija orodja je pomoč ocenjevalcu, da pripravi presojo učinkov na prostor v dveh korakih: hitra preveritev in podrobnejša presoja. Orodje bi lahko opisali kot »digitaliziran Wordov obrazec«, ki je sestavljen iz praznih polj, v katera se vpisuje besedilo, ali iz preglednic, v katere se vpisuje rezultate. Orodje je sestavljeno iz štirih delov (zaporednih strani):

- uvodna stran s pojasnjevalnimi informacijami;
- obrazec za hitro preveritev z osnovnimi informacijami presojevalca;
- obrazec za podrobnejšo presojo;
- obrazec za pripravo povzetka.

V hitri preveritvi je pri vsakem vprašanju navedeno, koliko časa se ga predvidoma rešuje. Dodana so morebitna pojasnila terminov, npr. prostorsko upravljanje, prav tako so za vsa vprašanja, kjer je mogoče, v orodju podani primeri odgovorov, ki lahko vodijo presojevalca pri izpolnjevanju. Dodatni primeri so vključeni v priročnik, prav tako rezultati tega projekta.

Slika 7: Primer videza vprašanja 3 v orodju in njegove funkcionalnosti

3. Skladnost ciljev s prioritetai SPRS

Presojevalec ugotavlja skladnost ciljev politike s prioritetai SPRS (do izbire pridete z več kliki):

- JE skladen (kljukica - en klik)
- NI skladen (minus - dva klika)
- Ni odnosa - pustite prazno

Preverite, koliko in kateri cilji politike/predpisa so skladni* s prioritetai SPRS. Da boste to lahko opravili, najprej v celice v levem stolpcu vpišite cilje predlagane politike/predpisa. Če **JE cilij izbrane politike/predpisa skladen** s prioriteto SPRS, **izberite kljukico (en klik)**. Če cilij izbrane politike/predpisa **NI skladen** s prioriteto SPRS, izberite **minus (dva klika)**. V kolikor med ciljem in prioriteto **ni nobenega odnosa**, pustite **prazno**. Pod preglednico še pojasnite tiste cilje, ki s katero od prioritetai niso skladni. Celotno ime prioritete se vam izpiše, ko se z miško zapeljete čez njeno okrajšavo.

Podrobnejši opis prioritetai je na voljo v [prilogi](#).

Predviden čas reševanja: 15 minut

Oprelitev skladnosti

* S skladnostjo ugotavljamo, ali so cilji sektorskih politik in dokumentov usklajeni s cilji izbrane prostorske politike – SPRS, torej obe sta obe politiki usmerjeni v doseganje istih ali podobnih ciljev in/ali cilji sektorske politike ne ogrožajo doseganje ciljev prostorske politike

Cilji predlagane politike/predpisa	P1	P2	P3	P4	P5	P6	P7	P8	P9	P10	P11	P12	P13	P14
Cilj 1	☐	☐	☒	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Cilj 2	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☒	☒	☐	☐	☐	☐

Opis prioritete se vam izpiše, ko greste z miško čez oznako prioritete.

Predpis ima skupaj 2 ciljev. 0 ciljev je v skladu s prioritetai, 2 ciljev ni v skladu s prioritetai. 0 ciljev ni povezanih s SPRS prioritetai. Cilj **xc** je skladen z največ prioritetai SPRS. Za cilje **xc, 4, 4**, ki so neskladni s prioritetai SPRS, prosimo, pojasnite, zakaj so neskladni.

DODAJ CILJ ← Dodajanje vrstic za vpis ciljev

Povzemalna poved za vprašanje 3

Neskladni cilji - pojasnilo

Za cilje politike, ki so neskladni s prioritetai SPRS, prosimo, pojasnite, zakaj so neskladni.

V primeru neskladnih ciljev v spodnje okno vpišite obrazložitev, zakaj so neskladni.

Nekatera vprašanja pogojujejo vsebino drugih vprašanj, npr. vprašanje 6 pogojuje izvedbo podrobnejše presoje. Orodje pri nekaterih vprašanjih omogoča tudi samodejno izpisovanje povzetka odgovorov ali preračun povprečij (velja za podrobnejšo presojo). To velja za vprašanja 3, 4, 6 in 7, ki so potem tudi povzeta v »Povzetku presoje«.

V orodje sta vključeni dve prilogi, iz katerih presojevalec dobi dodatne informacije, ki jih potrebuje za presojo: pri vprašanju 3 je to podrobnejši opis prioritet, pri vprašanju 7 pa primeri tipologij območij, prikazani tudi v kartah.

Slika 8: Primer videza vprašanja 7 in njegove funkcionalnosti

7. Učinek glede na tip območja

Učinek bo enak na celotnem območju države.

Da Ne

Izberite, ali bo učinek enak po celotni državi ali bo različen glede na območje.

Ocena učinka politike na doseganje prioritete SPRS (spustni seznam):
 Da – učinek je/bo
 Ne – učinka ni/ne bo
 Mogoče – učinek mogoče je/bo mogoče ni/ne bo
 Ne morem oceniti

Ali bo predlog politike/predpisa učinkoval različno glede na tip območja? Pri presoji si lahko pomagata z opisom in kartografskimi prikazi posameznih tipov območij, v PRILOGI. V kolikor opravljate presojo za prostorsko enoto, ki spodaj ni navedena, jo zapišite v rubriko »Drugo«.

Predviden čas reševanja: 5 minut

V celice na desni tudi obrazložite vašo oceno iz spustnega seznama

Tip območja	Obrazložitev odgovora
Urbana, podeželska, ŠMO (stopnja suburbanizacije)	-- izberi odgovor --
Regije, razvojno ogrožene regije (stopnja razvojne ogroženosti)	-- izberi odgovor --
Čezmejna območja (čezmejni vidik)	-- izberi odgovor --
Drugo	-- izberi odgovor --

Učinek politike/predpisa bo različen na naslednja območja: **Regije, razvojno ogrožene regije (stopnja razvojne ogroženosti)**. Učinek bo mogoče različen na naslednje območja: **Čezmejna območja (čezmejni vidik)**.

Povzemalna poved

5 Odgovori na raziskovalna vprašanja

5.1 Uporabnost in ustreznost orodja za oceno prispevka resornih politik k doseganju prioritet SPRS 2050

V projektu smo pripravili pristop, ki izhaja iz presoje učinkov na prostor in presoje učinkov predpisov. Pristop kot referenčni okvir upošteva vsebino nove SPRS 2050, torej v postopku hitre preveritve upoštevamo prioritete, področja in tip območij. Tudi podrobnejša presoja se navezuje na obstoječe kazalnike za spremljanje stanja v prostoru, pridobili smo tudi seznam kazalnikov za spremljanje SPRS 2050, od katerih pa jih kar nekaj še ni vzpostavljenih.

Skladno z zahtevo projektnega razpisa postopek omogoča identifikacijo pozitivnih in negativnih učinkov politike/predpisa v presoji ter konflikte med cilji vrednotenih politik/predpisov in prioritet SPRS 2050. To je potrebno z namenom preprečitve nastanka takšnih konfliktnih situacij in negativnih učinkov na prostor in zaradi teženj po večji integraciji sektorskih politik s

prostorskimi (povezovalno prostorsko načrtovanje). Pristop ne nudi le identifikacije takšnih negativnih učinkov, ampak tudi predloge za prilagoditev/dopolnitev tako vrednotene politike/predpisa.

Uporabnost pristopa smo poskusili zagotoviti tako, da smo orodje razvili skupaj z uporabniki. Upoštevali smo povratne informacije, ki so jih podali na testiranjih, projektnih sestankih na osnutek orodja, pa tudi izkušnje s presojanjem, ki so jih delili. Tako smo pripravili pristop, ki zahteva od eno- do dvodnevni angažma pripravljavca politike, pri čemer je predpogoj za tako hitro izvedbo presoje dobro poznavanje politike/predpisa. Časovni obseg presoje je odvisen tudi od zahtevnosti politike; zahtevnejša politika zahteva več časa za enako kakovostno presojo.

5.2 Potreba po prilagoditvi orodja za uporabo na različnih administrativnih ravneh

Na testiranje 3 smo povabili tudi predstavnike regionalne in lokalne ravni (mestnih občin), ker smo želeli preveriti, ali je orodje treba prilagoditi za uporabo na različnih administrativnih ravneh. Testiranje in razprava, ki smo ju z udeleženci izvedli na isti dan, sta pokazala, da je orodje uporabno na vseh treh ravneh – nacionalni, regionalni in lokalni ravni, zato ga ni treba prilagajati. Zavedati pa se je treba, da omogoča le vrednotenje s SPRS 2050 kot referenčnim okvirom, torej preverjanje skladnosti katerega koli izmed politik/predpisov do prioritet SPRS.

Orodje omogoča vrednotenje učinkov na ravni celotne Slovenije ali za poljubno prostorsko enoto. Mogoča je izpolnitev več podrobnejših

presoj, torej izbor več prostorskih enot ne glede na to, na katero administrativno raven se nanašajo. Predstavniki regionalnih razvojnih agencij so orodje prepoznali kot uporabno pri pripravi regionalnih prostorskih planov in regionalnih razvojnih programov (tudi opravljeno testiranje zanje), predstavniki mestnih občin pa za primer prenove trajnostih urbanih strategij, strateškega dela OPN-jev in drugih lokalnih strategij, npr. turistične, lokalnega energetskega koncepta ali celostne prometne strategije. Razlika pri rabi na regionalni in lokalni ravni od nacionalne se lahko izkaže le pri predlaganih kazalnikih in njihovi dostopnosti za regije in občine.

5.3 Prostorska občutljivost sektorskih oziroma razvojnih politik glede na prioritete SPRS 2050

S pomočjo digitalnega orodja (testiranje 3) smo presojno izvedli na 10 različnih dokumentih (Strateški načrt skupne kmetijske politike 2023–2027 za Slovenijo; Zakon o Skladu kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije; Strategija kulturne dediščine 2020–2023; Strategija razvoja prometa RS do leta 2030; 4 RRP-ji za obdobje 2021–2027 (JV Slovenija, Goriška, Pomurska in Primorsko-Notranjska); Regionalna strategija za razvoj prometa v alpskem območju (Gorenjska in Posočje) in TUS 2015–2025 za Mestno občino Ptuj), na papirju pa še dodatno za Zakon o kmetijskih zemljiščih (testiranje 2). Iz izpolnjenih presoj, za katere je treba omeniti, da so bile vseeno izvedene v testnem okolju, lahko povzamemo, da so bili analizirani dokumenti večinoma skladni s prioritetami SPRS 2050.

Neskladnost je bila npr. ugotovljena za prioriteto P2 – Povečati varčnost in učinkovitost rabe prostora ter naravnih virov. Dodatno je bilo ugotovljeno, da cilji politik/predpisov največkrat niso bili v odnosu s prioritetami od P 9 do P 14, ki se nanašajo na prostorsko identiteto, prostorsko upravljanje ali odpornost. To pomeni, da vrednotene politike niso niti skladne niti v nasprotju s temi prioritetami in da se v okviru izbranih dokumentov o teh prioritetah ne razmišlja.

Preglednica 3: Identificiran potencialni učinek na doseganje prioritet SPRS 2050 za izbrane politike na regionalni in lokalni ravni (Marot in drugi, 2022b)

Prioritete SPRS	RRP primorsko-notranjske regije 2021–2027 Prioriteta: zeleno in nizkoogljično	RRP primorsko-notranjske regije 2021–2027 Prioriteta: razvoj podeželja	RRP jugovzhodne Slovenije 2021–2027	RRP goriške regije 2021–2027	RRP pomurske regije 2021–2027	Regijska celostna promet-na strategija za širše območje Julijskih Alp	TUS Mestne občine Ptuj 2015–2025
P 1	Da	Da	Da	DA	Da	Da	Da
P 2	Da	Da	Da	DA	Da	Da	Da
P 3	Da	Ne	Da	DA	Da	Da	Da
P 4	Ne	Ne	Da	Da	Mogoče	Da	Da
P 5	Da	Ne	Mogoče	Mogoče	Da	Da	Da
P 6	Da	Da	Da	Mogoče	Da	Da	Da
P 7	Ne	Da	Ne morem oceniti	Mogoče	Mogoče	Da	Da
P 8	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Ne
P 9	Da	Da	Ne morem oceniti	Da	Da	Ne morem oceniti	Mogoče
P 10	Ne	Da	Mogoče	Da	Ne morem oceniti	Da	Ne
P 11	Ne	Da	Mogoče	Da	Da	Da	Ne
P 12	Da	Da	Mogoče	Da	Da	Da	Mogoče
P 13	Da	Da	Mogoče	Da	Mogoče	Da	Ne
P 14	Da	Da	Mogoče	Da	Mogoče	Da	Da

V izpolnjenih presojah so bili identificirani večinoma pozitivni učinki na doseganje SPRS 2050 (glejte preglednico 3) in identificiran njihov vsebinsko širok nabor, saj presoja predpostavlja tudi oceno učinkov na gospodarstvo, družbo in na prostorsko upravljanje. Tudi zaradi tega je bili poudarjeno, da presoja omogoča drugačen pogled na sektorske politike in tudi razmislek o tem, ali bodo ti učinki različni glede na tip prostorske enote. Največkrat je bilo komentirano, da bo učinek potencialno različen, ali govorimo o

mestnih ali podeželskih območjih. Tako je bilo na primer omenjeno ob ukrepih na področju trajnostne mobilnosti, medtem ko je bilo za Zakon o kmetijskih zemljiščih vedno navedeno, da bodo imeli ukrepi enak učinek ne glede na to, za kje v Sloveniji jih ugotavljamo, saj določbe zakona veljajo za celotno območje države enako.

Preglednica 4: Primer identificiranega nabora učinkov za Regijsko celostno prometno strategijo za širše območje Julijskih Alp (Špehar, 2023)

DRUŽBA	GOSPODARSTVO
<p>Izboljšanje prometne dostopnosti podeželja, večja dostopnost do javnih storitev</p> <p>Ohranjanje števila prebivalcev v regiji, tudi mladih; več priložnosti za zaposlitev</p> <p>Povečano zdravje in aktivnost ljudi</p> <p>Večja prometna varnost udeležencev prometa</p> <p>Dvig ozaveščenosti in odgovornosti družbe do varstva okolja</p> <p>Spremembe potovalnih navad</p>	<p>Večja prepoznavnost regije ter povezanost z drugimi regijami in čezmejno</p> <p>Nadgradnja obstoječih in razvoj novih turističnih produktov</p> <p>Razvoj turizma v povezavi z daljinskimi pohodniškimi in kolesarskimi potmi</p> <p>Okrepljeno lokalno in regionalno gospodarstvo</p>
OKOLJE	PROSTORSKO UPRAVLJANJE
<p>Zmanjšanje stopnje motorizacije prometa</p> <p>Manj izpustov, zmanjšanje hrupa in emisij toplogrednih plinov</p> <p>Urejena prometna infrastruktura</p> <p>Dvig ozaveščenosti in odgovornosti družbe do varstva okolja</p> <p>Manj prometnih zastojev, večja privlačnost okolja</p>	<p>Medsektorsko sodelovanje in usklajenost (časovna in postopkovna) med načrtovanjem prostora in prometnih tokov – trajnostna mobilnost postane osnovno načelo prometnega načrtovanja</p> <p>Integriranost prometnih sistemov</p>

6 Priporočila za izvajanje četrtega odstavka 70. člena ZUREP-3

6.1 Procesna priporočila

Izvedba ciljnega raziskovalnega projekta je prinesla kar nekaj priporočil, ki se nanašajo na postopek priprave politik in predpisov. V osnovi se 70. člen ZUREP-3 sicer nanaša le na razvojne dokumente, saj določa, da »**razvojni dokumenti po posameznih področjih in dejavnostih ne smejo biti v nasprotju s Strategijo**«, pri čemer ZUREP-3 definira **razvojni dokument** kot »dokument razvojnega načrtovanja, ki je krovni usmerjevalni dokument, in drugi usmerjevalni dokumenti, kot so resolucija, sektorska strategija, programski dokument in drugi dokumenti, ki jih sprejme država ali občina (46. točka 3. člena)«. V postopku priprave orodja smo nabor dokumentov za presojo razširili, in sicer na vse dokumente z oznako EVA (to so akti, ki jih sprejme vlada ali državni zbor, gre za zakone, uredbe, pravilnike). Poleg teh dokumentov pa se presoja izvaja tudi za druge razvojne dokumente na nacionalni, regionalni in na lokalni ravni, kot so: regionalni razvojni programi, trajnostne urbane strategije, lokalni energetske koncepti, celostne prometne strategije idr. Izvedba presoje je izhodišče za medsektorski dialog, javno razpravo o vsebini politike/predpisa, hkrati pa tudi izhodišče za morebitna priporočila za izboljšavo politike. Glede izvedbe presoje učinkov na prostor navajamo naslednja priporočila:

- Presoja učinkov na prostor se izvaja za vse razvojne dokumente in dokumente z oznako EVA (nacionalna raven; predpisi, ki jih sprejme vlada ali državni zbor – zakoni, uredbe, pravilniki). [Uporaba orodja najprej v razvojno-testni obliki; ob integraciji pristopa v modularno orodje za pripravo elektronskih dokumentov (v nadaljnjem besedilu: MOPED), ki ga skupaj pripravljata

ministrstvo, pristojno za javno upravo, in Služba vlade za zakonodajo, je njena izvedba obvezna; glede na določilo ZUREP-3 je uporaba obvezna tudi za druge razvojne dokumente na nacionalni ravni brez oznake EVA.]

- Na regionalni in lokalni ravni se presoja izvaja za razvojne dokumente, npr. regionalne razvojne programe, trajnostne urbane strategije in druge strateške dokumente. [Uporaba orodja najprej v razvojno-testni obliki, nato prek e-Prostora; za razvojne dokumente, za katere nacionalna raven podaja soglasje, je izdelava presoje obvezna, za druge pa je neobvezna.]
- Presoja je treba izvesti čim prej, najbolje v fazi priprave osnutka politike/predpisa, in jo na javni razgrnitvi, ki je del uradnega postopka priprave politik, tudi javno predstaviti. Tako ima javnost možnost vpogleda v vsebino presoje in podajanja komentarjev nanjo.
- Presoja izvajajo pripravljavci politik/predpisov, torej predstavniki sektorjev na nacionalni ravni, regionalnih razvojnih agencij in občin (npr. uslužbenci oddelkov za prostor); skrbnik orodja jih lahko pri tem usmerja.

Skrbnišvo orodja po koncu projekta (30. 9. 2023) prevzame Ministrstvo za naravne vire in prostor. Glavna naloga ministrstva je, da zagotovi pripravo projekta za izvedbo (PZI-ja), ki je podlaga za integracijo orodja v vladni oblak v okviru e-Prostora. Nadalje se skrbnik poveže s Službo vlade za zakonodajo pri pripravi MOPED-a in poskrbi za delno integracijo orodja vanj v okviru modula »presoje posledic na dokumente razvojnega načrtovanja«. Predlagamo, da se v podmodul, namenjen SPRS 2050, vključi vprašanja od 2 do 6 iz hitre preveritve, in sicer a) Potencialni učinki predloga na prostorsko upravljanje; b) Skladnost ciljev s prioritetai SPRS; c) Učinek politike/predpisa na prioritete SPRS; č) Ukrepi s prostorskim učinki; d) Učinek glede na različne tipe območij. Cilj delne integracije je, da se pri vsakem razvojnem dokumentu in dokumentu z oznako EVA poskrbi za preveritev skladnosti ciljev izbrane politike/predpisov s prioritetai SPRS 2050 in preveri prostorsko občutljivost teh predpisov, kar hkrati predstavlja neposredno izvajanje 4. odstavka 70. člena ZUreP-3. V času do integracije orodja v vladni oblak bo orodje na voljo na zunanem strežniku razvijalca kot orodje v razvojno-testni fazi (gostovanje je zagotovljeno za 5 let).

Poleg priprave PZI-ja in integracije v MOPED so naloge Ministrstva za naravne vire in prostor kot skrbnika orodja naslednje:

- Osnovna naloga skrbnika je, da zagotavlja informacije glede dostopa do orodja, nudi pomoč pri izpolnjevanju presoje (npr. informacije o priročnikih o presoji učinkov na prostor, izvedenih presojah), spremlja uporabo orodja (število izvedenih presoj, podani komentarji na orodje) in kakovost izvedenih presoj.
- Na področju presoj redno sodeluje z Ministrstvom za javno upravo, s sektorjem za presoje, Službo vlade za zakonodajo idr. in se po potrebi vključuje v aktivnosti, vezane na izvedbo presoj (prenova metodologije za presojo posledic predpisov, izvajanje Resolucije o normativni dejavnosti).
- Skrbnik orodja mora skrbeti za morebitne revizije orodja ob spremembi vsebine SPRS,

npr. spremembe prioritet ali tipa območij; predlagamo pregled vsaj enkrat letno. V sklopu tega pregleda se tudi zbere in ovrednoti komentarje, ki so prispeli prek uporabe orodja v razvojno-testni fazi, in predlaga morebitne dopolnitve orodja.

- Ministrstvo za naravne vire in prostor redno nadgrajuje spletno stran, posvečeno presoji učinkov na prostor, in nanjo dodaja uporabno gradivo ter zlasti dobre, že izvedene presoje, ki služijo kot referenčni primer. Ti objavljeni referenčni primeri predstavljajo bazo dobrih presoj učinkov na prostor.
- Ministrstvo za naravne vire in prostor naj nudi redna izobraževanja o presoji učinkov na prostor za uradnike vseh administrativnih ravni vsaj enkrat letno. Izobraževanje naj vključuje uvodni teoretični del, predstavitev orodja, preizkus delovanja orodja, tudi morebitne novosti glede SPRS 2050 in e-Prostora. Predstavitev orodja vsebuje pregled vprašanj, pomen vsakega vprašanja in osnovno funkcionalnost orodja. Izobraževanje predvidoma traja 6 ur z odmori. Udeleženci na koncu prejmejo potrdilo o udeležbi na seminarju, ki ga izda MNVP.

Komisija vlade za prostorski razvoj ima po ZureP-3 nalogo, da *»na medsektorski ravni zagotavlja usklajenost in upoštevanje ciljev urejanja prostora in strategije prostorskega razvoja Slovenije ter da pri pripravi predpisov in razvojnih dokumentov države, ki obravnavajo oziroma vplivajo na prostorski razvoj, izda mnenje«*. To mnenje naj vključuje in upošteva tudi vsebino izvedene presoje učinkov na prostor za posamezen dokument. Presoje so komisiji lahko v pomoč tudi pri izvajanju posvetovalnih nalog v procesu priprave predpisov ali politik. Priporočilo, ki se nanaša na Komisijo Vlade za prostorski razvoj, je torej:

- Komisija za prostorski razvoj pri pripravi mnenj glede predpisov/politik, ki se nanašajo na prostorski razvoj, vključuje presoje učinkov na prostor.

6.2 Vsebinska priporočila

Večkratna posvetovanja z deležniki so omogočila dodelavo vsebine presoje učinkov na prostor, ki je hkrati orodje za ugotavljanje skladnosti in tudi identifikacijo učinkov. Trenutno ima orodje en sam referenčni okvir, in sicer so to prioritete SPRS 2050. Presoja vsebinsko spada med osnovnejše presoje, saj izbrano politiko ali predpis presoja kot celoto. Izjema je vprašanje, ki se nanaša na identifikacijo prostorskih ukrepov oziroma ukrepov z neposrednim učinkom na prostor, s čimer opisno omejimo vsebino politike/predpisa, ki ga presojamo, s podrobnejšo presojo. Podrobnejše presojanje posameznih ukrepov ni predvideno. Presoja je hkrati tudi celovita presoja, saj upošteva najširše vidike in razumevanje prostora, vključujoč: gospodarstvo, družbo, okolje in prostorsko upravljanje. Glede vsebine pristopa k presoji priporočamo naslednje:

- Matrika v vprašanju 3 se prilagodi tako, da so tudi stolpci dinamični, torej je mogoč vpis vanje. Presojevalcu se ponudita dve možnosti: 1) preverjanje skladnosti s prioriteta SPRS 2050 (vprašanje 3, glejte prilogo 2); 2) vpis prioritete ali ciljev poljubnega dokumenta, ki usmerja prostorski razvoj. Druga možnost omogoča, da se izbrana politika/predpis preverja s poljubnim referenčnim okvirom.
- V nadaljnjih nadgradnjah orodja je treba opraviti revizijo kazalnikov, upoštevajoč prenovno sistema za spremljanje stanja prostorskega razvoja, ki naj bi ponudila tudi možnost izbora obdobja prikaza podatkov (prikaz trendov) in izbor prostorskih enot. Prav tako je letno treba preveriti, ali so vsi vključeni kazalniki še na voljo in jih, če niso, po potrebi zamenjati ali izbrisati.

Edino vsebinsko nerešeno vprašanje so kazalniki v podrobnejši presoji. Trenutni prostorsko-informacijski sistem na Direktoratu za prostor in graditev ne vključuje večjega števila kazalnikov in je hkrati tudi precej tog glede mogočega izbora obdobja prikaza podatkov in trendov ter izbora prostorskih enot. Zlasti problematično je področje prostorskega upravljanja, pri čemer ministrstvo še nima vzpostavljenega stalnega nadzora upravljavske kapacitete regionalne in lokalne ravni, zato tudi ni mogoče spremljati napredka. Nove kazalnike se lahko pripravi in vključi na več načinov:

- Ministrstvo pristojno za prostor vzpostavi spremljanje stanja na področju prostorskega upravljanja, torej kazalnike o finančnih in človeških kapacitetah, ki jih imajo na voljo različne ustanove, vpete v prostorsko upravljanje (občine, RRA-ji). Te kazalnike bi lahko na lokalni ravni spremljali na osnovi poročil o prostorskem razvoju, ki jih občine skladno z 278. členom ZUreP-3 lahko pripravijo vsaka štiri leta. Alternativna rešitev bi bila tudi vzpostavitev letnega poročanja, ki pa bi zahtevala ustrezno zakonsko ureditev.
- Po potrebi se lahko predlaga tudi Statističnemu uradu RS, da v svoj letni program vključi kak nov kazalnik, ki lahko pripomore h kakovostnejši in podrobnejši presoji učinkov na prostor.

Viri

- Allio, L. (2007). Better regulation and impact assessment in the European Commission. *Regulatory impact assessment: towards better regulation*, 72–105.
- Camagni, R. (2006). Territorial impact assessment – TIA: A methodological proposal. *Italian Journal of Regional Science (Scienze Regionali)*, 5(2), 135–146.
- Cotella, G. (2020). How Europe hits home? The impact of European Union policies on territorial governance and spatial planning. *Géocarrefour*, 94(94/3).
- Dallhammer, E., Schuh, B., Gaugitsch, R., Derszniak - Noirjean, M., Unfried, M., Fischer, T. B., Palenberg, D. (2019). *Territorial Impact Assessment for Cross-border Co-operation*. Luxembourg: ESPON.
- Davoudi, S., Evans, N., Governa, F., Santangelo, M. (2008). Territorial governance in the making. Approaches, methodologies, practices. *Boletín de la A. G. E.*, 46, 33–52.
- De Francesco, F., Radaelli, C. M. (2007). Indicators of regulatory quality. V: *Regulatory Impact Assessment. Towards Better Regulation?* Cheltenham: Edward Elgar Publishing, Limited, 36–55.
- Ecorys (2022). *Territorial Impact Assessment*. Report on current methodologies and practices. Warsaw, Ecorys.
- ESPON (2005). *ESPON Project 2.1.3: The Territorial Impact of CAP and Rural Development Policy*. Final Report, 394 str.
- ESPON (2022a). ESPON Quick check. Dostopno na: https://www.espon.eu/sites/default/files/attachments/TIA_quick_check_advanced_version.pdf (22. september 2023)
- ESPON (2022b). *ESPON TIA TOOL*. Dostopno na: <https://apps.espon.eu/TiaToolv2> (22. marec 2022)
- ESPON (2022b). *Spatial scenarios in relation to the ESDP and EU Cohesion Policy*. Dostopno na: <https://www.espon.eu/programme/projects/espon-2006/COORDINATING-CROSS-THEMATIC-PROJECTS/spatial-scenarios-relation-esdp> (22. marec 2022)
- ESPON (2022c). *EATIA – ESPON and Territorial Impact Assessment*. Dostopno na: <https://www.espon.eu/programme/projects/espon-2013/targeted-analyses/eatia-espon-and-territorial-impact-assessment> (22. marec 2022)
- ESPON (2022d). *TIA CBC – Territorial Impact Assessment for Cross-Border Cooperation*. Dostopno na: <https://www.espon.eu/TIA-CBC> (22. marec 2022)
- ESPON (2022e). *Possible European Territorial Futures*. Dostopno na: <https://www.espon.eu/territorial-futures> (22. marec 2022)
- Evropska komisija (1999). *European Spatial Development Perspective – towards Balanced and Sustainable Development of the Territory of the EU*. Committee on Spatial Development. Brussels: CEC.
- Evropska komisija (2001). *The EU White Paper on Governance*. Brussels: CEC.
- Evropska komisija (2002). *Communication from the commission on impact assessment*, COM (2002), 276 final. Brussels, Commission of the European Communities.
- Evropska komisija (2004). *Commission staff working paper: Impact Assessment: Next steps*, SEC (2004) 1377. Brussels, Commission of the European Communities, 15 str.
- Evropska komisija (2005). *Better Regulation Action Plan*. 2005. http://www.fsa.gov.uk/pubs/other/better_regulation.pdf (18. 10. 2007)
- Evropska komisija (2022a). *Have your say*. Dostopno na: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say_en (22. marec 2022)
- Evropska komisija (2022b). *Strateško predvidevanje*. Dostopno na: https://ec.europa.eu/info/strategy/strategic-planning/strategic-foresight_sl (22. marec 2022)
- Evropska komisija. (2022c). *Better regulation: guidelines and toolbox*. Dostopno na: https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/planning-and-proposing-law/better-regulation-why-and-how/better-regulation-guidelines-and-toolbox_en (22. marec 2022)
- Evropska komisija (2022d). *Boljše pravno urejanje: zakaj in kako*. Dostopno na: https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/planning-and-proposing-law/better-regulation-why-and-how_sl (22. marec 2022)
- Evropska komisija (2022e). *Register dokumentov Komisije*. Dostopno na: <https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/> (22. marec 2022)
- Evropska komisija (2022f). *Better Regulation: Roadmaps/Inception Impact Assessments*. Dostopno na: https://ec.europa.eu/smart-regulation/roadmaps/index_en.htm (22. marec 2022)

- Evropska komisija (2022g). *Consultations*. Dostopno na: https://ec.europa.eu/info/consultations_en (22. marec 2022)
- Evropska komisija (2022h). *Regulatory Scrutiny Board*. Dostopno na: https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/regulatory-scrutiny-board_en (22. marec 2022)
- Evropska komisija (2022i). *Rhomolo Webtool*. Dostopno na: <https://rhomolo.jrc.ec.europa.eu> (22. marec 2022)
- Fischer, T. B., Gore, T., Golobic, M., Pinho, P., Sykes, O., Marot, N., Waterhout, B. (2015). Territorial Impact Assessment (TIA) of European draft directives – The emergence of a new policy assessment instrument. *European Planning Studies*, 23(3), 433–451.
- Gavanas, N., Moutsiakis, E., Tasopoulou, A., Verani E., & Fourkas, V. (2018). *The Territorial Impact Assessment of transport: the case of the Egnatiamotorway system in the cohesion potential of Southeast Europe, Impact Assessment and Project Appraisal*, 36: 4, 294–307, DOI: 10.1080/14615517.2018.1445181
- Golobic, M., Marot, N. (2011). Territorial impact assessment: Integrating territorial aspects in sectoral policies. *Evaluation and program planning*, 34(3), 163–173.
- Golobič, M., Marot, N., Cof, A., Bantan, M., Hudoklin, J., Hočevnar, I. (2014). *SPRS 2030 – Analiza izvajanja v Strategiji prostorskega razvoja Slovenije predvidenih programov in ukrepov: sklepno poročilo*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo.
- Golobič, M., Radej, N., Kostanjšek, B., Kolarič, Š., Cof, A. (2019). *Strateško vrednotenje Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050*. Končno poročilo. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, 171 str.
- Hague, C. (2010). European Perspectives on Territorial Impact Assessment. A Background paper for the ESPON EATIA Project. URL: <http://www.rtpi.org.uk/media/5994/European-Perspectives-on-Territorial-Impact-Assessment-April-2010.pdf>.
- Hertin, J., Jordan, A., Nilsson, M., Nykvist, B., Russel, D., Turnpenny, J. (2007). The practice of policy assessment in Europe, MATISSE Working papers 6. <http://www.matisse-project.net> (10. 9. 2007).
- Huge, J., Waas, T. (2011). Converging impact assessment discourses for sustainable development: the case of Flanders, Belgium. *Environment, Development, and Sustainability*, 13(3), 607–626.
- Igličar, A., Bačlija Brajnik, I. (2023). *Predparlamentarni zakonodajni proces*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Jacobs, S. H. (2007). Current trends in the process and methods of regulatory impact assessment: mainstreaming RIA into policy processes. *Regulatory Impact Assessment. Towards Better Regulation*, 17–35.
- Kirkpatrick, C. H., Parker, D. (ur.). (2007). *Regulatory impact assessment: towards better regulation?*. Edward Elgar Publishing.
- Ladegaard, P. (2007). Measuring RIA quality and performance. V: Kirkpatrick, C. (ur.), Parker, D. (ur.), *Regulatory Impact Assessment. Towards Better Regulation?* Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited: str. 55–71.
- Kovač, P. (2005). *RIA ali poprejšnja presoja vplivov predpisov – prispevek k sinergiji med javnim in zasebnim*. V: Strokovno gradivo/Forum SFPO 2005 in EFQM – konferenca zmagovalcev. Ljubljana, GV Izobraževanje: str. 43–51
- Marot, N., Kolarič, Š. (2019). Integracija kot upravljavski model zagotavljanja storitev splošnega pomena v spremenjenih demografskih spremembah. V: Nared, J. (ur.), Polajnar Horvat, K. (ur.), Razpotnik Viskovič, N. (ur.), *Demografske spremembe in regionalni razvoj*. 1. izd. Ljubljana: Založba ZRC, 2019, str. 157–168. Regionalni razvoj, 7.
- Marot, N., Kostanjšek, B., Krošelj, M. (2022a). CRP V5-2154: *Razvoj in predlog implementacije instrumenta za doseganje usklajenosti resornih oziroma razvojnih politik s strategijo prostorskega razvoja Slovenije (TIA-SI)*: vmesno poročilo 2. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo.
- Marot, N., Kostanjšek, B., Krošelj, M. (2022b). CRP V5-2154: *Razvoj in predlog implementacije instrumenta za doseganje usklajenosti resornih oziroma razvojnih politik s strategijo prostorskega razvoja Slovenije (TIA-SI)*: vmesno poročilo 3. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo.
- Maier, K. (2012). Europeanization and changing planning in East-Central Europe: An Easterner's view. *Planning Practice and Research*, 27(1), 137–154.
- Marot, N., Fischer, T. B., Sykes, O. I., Golobič, M., Muthoora, T., González, A. (2021). Territorial impact assessment : a policy assessment-like strategic environmental assessment in action. V: Fischer, T. B., (ur.), González, A. (ur.), *Handbook of strategic environmental assessment*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing
- Medeiros, E. J. R. (2014). *Territorial impact evaluation: The target_TIA*. Dostopno na: https://repositorio.ul.pt/bitstream/10451/35570/1/Medeiros%20Eduardo_2014.pdf (22. marec 2022)
- Medeiros, E. (2017). European Union cohesion policy and Spain: a territorial impact assessment. *Regional Studies*, 51(8), 1259–1269.
- Medeiros, E. (2015). Territorial impact assessment and cross-border cooperation. *Regional Studies, Regional Science*, 2(1), 97–115.

- Meuleman, L. (2015). Owl meets beehive: how impact assessment and governance relate. *Impact Assessment and Project Appraisal*, 33(1), 4–15.
- Ministrstvo za javno upravo (2021). Analiza dobrih praks presoj posledic in naknadnega vrednotenja (3. nivo). Ljubljana, Ministrstvo za javno upravo.
- Ministrstvo za javno upravo (2022). *Vodnik po postopkih priprave predpisov*. Dostopno na: <https://e-uprava.gov.si/drzava-in-druzba/e-demokracija/vodnik-po-postopkih-priprave-predpisov.html> (22. marec 2022)
- Ministrstvo za pravosodje in državno kanclerstvo Estonije (2012). *Metodologija za ocenjevanje učinkov*. Dostopno na: https://www.iust.ee/sites/www.iust.ee/files/elfinder/article_files/mojude_hindamise_metoodika.pdf (22. marec 2022)
- Nosek, Š. (2019). Territorial Impact Assessment – European context and the case of Czechia. *AUC GEOGRAPHICA*, 54(2), 117–128.
- Resolucija o Strategiji prostorskega razvoja Slovenije 2050 (ReSPRS50) (2023). Uradni list RS, št. 72/2023.
- OECD (1997). *Regulatory Impact Analysis. Best Practices in OECD countries*. Paris, OECD.
- OECD (2001). *OECD Territorial Outlook*. 2001 Edition. Paris, OECD.
- OECD (2008). Policy Brief. *Measuring Regulatory Quality*. Paris, OECD – Public Affairs Division, Public Affairs and Communications Directorate.
- OECD (2021). *OECD Regulatory Policy Outlook 2021*. OECD Publishing, Paris. Dostopno na: <https://doi.org/10.1787/38b0fdb1-en> (22. marec 2022)
- OECD (2020). *Regulatory Impact Assessment and Regulatory Oversight in Austria*. OECD, Paris. Dostopno na: <https://www.oecd.org/gov/regulatory-policy/RIA-in-Austria-web.pdf> (22. marec 2022)
- Poslovník Vlade Republike Slovenije* (Uradni list RS, št. 43/01, 23/02 – popr., 54/03, 103/03, 114/04, 26/06, 21/07, 32/10, 73/10, 95/11, 64/12, 10/14, 164/20, 35/21, 51/21 in 114/21)
- Priročnik za izvajanje presoje posledic predpisov in politik* (2011). Ljubljana, Ministrstvo za javno upravo, 61 str. Dostopno na: <https://www.gov.si/zbirke/projekti-in-programi/e-predpisi/> (22. marec 2022)
- Rakar, I. 2003. *Pravni vidiki ocenjevanja predpisov*. V: Kocjančič, R. et al. X. Dnevi slovenske uprave. Portorož. 25.–27. september 2003. Ljubljana, Fakulteta za upravo, str. 321–334.
- Resolucija o normativni dejavnosti* (ReNDej, 2011). Uradni list št. 92/07.
- Senninger, R., Blom - Hansen, J. (2020). *Meet the critics: Analyzing the Regulatory Scrutiny Board*. V: Regulation & Governance (2021), 15, 1436–1453. doi: 10.1111/rego.12312
- Slovar slovenskega knjižnega jezika* (2023). Ljubljana, ZRS SAZU. URL: <http://bos.zrc-sazu.si/sski.html>
- Szlachta J., Zaucha, J., Kormonicki, T. (2017). Polish development policy and its territorial dimension. V.: J Bradley, J.Zaucha (eds.), *Territorial Cohesion: A missing link between economic growth and welfare*. Lesson from the Baltic tiger, Gdansk, 49–72.
- Špehar, B. (2023). *Testna izvedba presoje učinkov na prostor na primeru Regijske celostne prometne strategije za širše območje Julijskih Alp*. Ljubljana.
- Vlada RS (2017). *Strategija razvoja Slovenije 2030* (2017). Ljubljana. Dostopno na: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MKRR/Strategija-razvoja-Slovenije-2030/Strategija_razvoja_Slovenije_2030.pdf (22. september 2023)
- Tennekes, J., Hornis, W. (2008). *Ruimtelijke-effectanalyse van EU-beleid: een leidraad* (eng. Spatial Impact Analysis of EU Policies: A Guide). Den Haag: Ruimtelijk Planbureau.
- Territorial Agenda 2030* (2020). *Territorial Agenda 2030: A Future for All Places*. Neformalno srečanje ministrov, prisotnih za prostorsko načrtovanje, prostorski razvoj in/ali teritorialno kohezijo. 1. december 2020, Nemčija. Dostopno na: https://territorialagenda.eu/wp-content/uploads/TA2030_21jul2021_sl.pdf (22. marec 2022)
- The Treaty of Amsterdam* (1997). Amsterdam, Members countries of the EU.
- Zakon o urejanju prostora* (ZURP-2) (2017). Uradni list RS, št. 61/17.
- Zakon o urejanju prostora* (ZURP-3) (2021). Uradni list RS, št. 199/21.
- Zourek, H. (2004). *Objectives and Main Components of the Lisbon Strategy with a Zoom on Better Regulation*. Seminar »Tools for building a competitive regulatorx environment«. Maastricht, EIPA, 18. oktober 2004.

Priloge

Priloga 1: Podrobnejši opis prioritete Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050

Priloga povzema naloge ali aktivnosti, katerih izvedbo je treba spodbuditi in podpreti za dosego zapisanih štirinajstih prioritete. Prioritete od 1 do 3 se nanašajo na cilj 1 – Vzpostaviti ustrezne razmere za prehod v podnebno nevtralnno družbo, prioritete 4 in 5 na cilj 2 – Doseči mednarodno konkurenčnost slovenskih mest, prioritete od 6 do 8 na cilj 3 – Zagotoviti kakovost življenja na urbanih in podeželskih območjih, prioritete od 9 do 11 na cilj 4 – Okrepiti prostorsko identiteto in prioritete od 12 do 14 na cilj 5 Izboljšati odpornost in prilagodljivost prostora na spremembe.

P 1: Z zagotavljanjem opremljenosti in dostopnosti storitev podpreti razvoj različnih vrst območij

Na urbanih, gorskih, obmejnih in na obalnih območjih se z enakomerno in s preudarno razporeditvijo središč v policentričnem urbanem sistemu ter z njihovo učinkovito in okoljsko sprejemljivo povezanostjo zagotavlja primeren dostop prebivalcev in gospodarstva v gravitacijskih območjih do storitev s področij zdravstva, izobraževanja, sociale, uprave, kulture in osnovne oskrbe.

P 2: Povečati varčnost in učinkovitost rabe prostora ter naravnih virov

Na različnih območjih se prostorsko pravično omogočata enakomernejša raba ter dostopnost materialnih in nematerialnih virov, družbene gospodarske in negospodarske infrastrukture in storitev. Z racionalno organizacijo dejavnosti se zmanjšujejo potrebe po dnevni mobilnosti in skrajšujejo transportne poti ter s tem prispeva k blaženju podnebnih sprememb. Z varčno in učinkovito rabo obnovljivih ali neobnovljivih naravnih virov se zmanjšuje pritisk nanje in omogoča njihovo dolgoročno ohranjanje.

P 3: Prenoviti razvrednotena urbana in krajinska območja

Cilj prenove neizkoriščenih naselij in degradiranih območij je doseči ničelno neto letno rast pozidanih zemljišč po letu 2050. Integralni in interdisciplinarni pristopi obravnavajo izzive prostorskega, okoljskega, gospodarskega in družbenega razvoja v urbanih območjih in razvojnih regijah. Skladen regionalni razvoj na podlagi trajnostne rabe prostorskih potencialov in virov podpira gospodarstvo, kulturo, družbo, zaposlovanje, odpornost na podnebne spremembe ter omogoča prilagajanje nanje, zmanjšuje ranljivost prostora in povečuje varnost naselij ter krepi nacionalno in regionalno prostorsko identiteto.

P 4: Okrepiti razvojno vlogo mest, vstopnih točk in funkcionalno povezati mesta znotraj širših mestnih območij

Mesta na stičišču alpske, donavske in jadransko-jonske makroregije so vključena v evropske prometne koridorje. Ta mesta delujejo kot prometna vozlišča in jih je treba razvijati kot ključne vstopne točke za krepitev njihovih primerjalnih prednosti za nacionalni razvoj. Te vstopne točke se povezujejo z večjimi evropskimi mesti in metropolitanskimi območji, mestna območja pa imajo enako vlogo pri prostorskem razvoju na čezmejni ravni. Krepi se tudi vloga urbanih območij v obmejnem prostoru, zlasti s kakovostnimi in z raznolikimi funkcijami ter infrastrukturo. Mesta in urbana naselja bodo z medsebojnim povezovanjem krepila svojo vlogo v širših mestnih območjih ter se bodo osredinila na posebna področja na podlagi svojih primerjalnih prednosti, kot so: lokacija, infrastruktura, zagotavljanje storitev, upravljanje, razpoložljivost delovne sile, kakovost bivalnega okolja, kulturna dediščina in bližina podeželskega zaledja.

P 5: Izboljšati privlačnost mest za specifične dejavnosti

Usklajeno načrtovan urbani razvoj širših mestnih območij, ki se osredinja na stanovanja, kakovost prebivanja, gospodarske dejavnosti, trajnostno mobilnost, pitno vodo, energijo in zelene sisteme. S povezovanjem in podpiranjem manjših urbanih naselij lahko mesta dosežejo primerljivo infrastrukturo, zagotavljanje storitev, obseg trga dela in stanovanj ter pritegnejo mednarodna podjetja.

P 6: Povečati privlačnost in kakovost prebivanja v slovenskih mestih

Celostne prenove, kakovostne urbanistične in arhitekturne rešitve, vključno s kakovostno grajeno arhitekturno in kulturno dediščino ter kakovostno oblikovane in vzdrževane javno grajene in zelene površine v povezavi z zelenimi sistemi bodo povečale privlačnost mest in naselij. Podeželska naselja bodo vključevala potrebe po stanovanjih, skupnostne objekte, infrastrukturo, IKT in gospodarske dejavnosti za krepitev lokalnega zaposlovanja. Ohranjanje tradicije in kulturne dediščine bo povečalo privlačnost podeželskih območij kot destinacij za turistične in športne programe.

Mesta se bodo preoblikovala v prostore interakcije, inovacij, kulture in skupnosti, v katerih se bodo prepletali prostori za življenje, delo in prosti čas. Pametna mesta se bodo osredinjala na dostopnost stanovanj, učinkovite skupnostne objekte in na krožno upravljanje virov.

P 7: Spodbuditi celovito prenovu vseh naselij v državi

Uvajanje rešitev krožnega gospodarjenja ter vpetost v celovito prenovu in trajnostno gradnjo na ravni stavb ter na ravni mestnih predelov in sosesk. Povečala se bo kompaktnost naselij, zelene površine in raščena tla pa bodo blažila vplive podnebnih sprememb. Prednost se bo namenila vzpostavitvi mirnih con v naseljih ter zmanjševanju nočne razsvetljave javnih površin in stanovanjskih stavb. Spodbujala se bo trajnostna mobilnost za udobno, učinkovito, zdravo in za do okolja prijazno dostopnost v mestih in naseljih.

P 8: Izboljšati odpornost naselij na podnebne spremembe

Ohranjanje zelenih površin in raščeni tal kot pomembnih blažilcev vplivov podnebnih sprememb, zlasti za zmanjševanje učinkov toplotnih otokov, uravnavanje odtoka padavinske vode, blaženje vplivov hrupa in za preskrbo s svežim zrakom. Varnost naselij pred poplavami bomo zagotovili z umikanjem poselitve s poplavnih območij, ohranjanjem ali vzpostavljanjem večfunkcionalnih razliivnih območij v okviru regionalnih in lokalnih zelenih sistemov ter z ukrepi za zmanjševanje poplavne ogroženosti, kjer je to racionalno.

P 9: Uvrstiti merilo prostorske identitete v vse javne politike in na vse ravni upravljanja prostora

Biotska raznovrstnost, ohranjanje okolja, kulturna dediščina, topografija in arhitekturni elementi vplivajo na prostorsko identiteto Slovenije, zlasti visok delež naravno ohranjenih območij, izjemne naravne in kulturne dediščine ter raznolikost kulturnih krajin. Najvrednejši deli prostora se varujejo po predpisih ohranjanja narave in kulturne dediščine, vendar je za prostorsko identiteto pomembno tudi upravljanje prostora in njegovih elementov zunaj območij varstvenih režimov v vseh javnih politikah na vseh ravneh upravljanja s prostorom.

P 10: Vzpostaviti in začeti izvajati integralne instrumente za krepitev prostorske identitete

Krepitev prostorske identitete zunaj območij varstva ter vključevanje prvin in območij prepoznavnosti v prostorske akte na vseh ravneh. Prostorsko identiteto bomo kot potencial za razvoj in ustvarjalnost vključili v javne politike, njihove dokumente, programe in načrte.

P 11: Ozavestiti deležnike in povečati njihovo vključenost v krepitev prostorske identitete

Krepitev odnosa do prostora kot vrednote z izobraževanjem o prostorski identiteti. Na vseh ravneh urejanja prostora in upravljanja si bomo prizadevali, da se bo upoštevala, ohranjala in krepila prepoznavnost naravnih, grajenih in krajinskih struktur, ki zaradi posebnih naravnogeografskih, kulturnozgodovinskih, družbenih, gospodarskih in drugih pogojev razvoja določa prostorsko identiteto.

P 12: Izboljšati odpornost prostora

Krepitev večfunkcionalnega pristopa, zlasti na območjih in področjih, na katerih je mogoče s povezovanjem med sektorskimi politikami doseči sinergije v prostoru. Okrepljena skrb za zmanjševanje ranljivosti prostora ter k večji odpornosti prostora na podnebne spremembe in druge krize ter omili škodljive posledice naravnih nesreč. Pri prostorskih ureditvah, ki spreminjajo prostorska razmerja in s tem vplivajo na večfunkcionalnost prostora, bomo okrepiili skrb za njihovo umestitev in ohranjanje ekološke povezljivosti.

P 13: Okrepiti zmožnosti zaznavanja izzivov in njihovih učinkov na prostor

Podpora temeljnih, aplikativnih, ciljnih in interdisciplinarnih raziskav pa tudi usposabljanje prostorskih načrtovalcev na vseh področjih, na katerih so zaradi ugotovljenih trendov in izzivov ter zastavljenih ciljev potrebni novo znanje in veščine. Analitično vrednotenje in pravočasno ukrepanje na podlagi sistema spremljanja stanja prostorskega razvoja.

P 14: Okrepiti strokovno usposobljenost ter ozavestiti deležnike o pomenu prostora in vlogi urejanja prostora

Okrepili bomo vlogo prostorskega načrtovanja s povezovanjem s področnimi politikami na vseh teritorialnih ravneh. Podpora upravljanju prostora, ki bo učinkoviteje uveljavljalo odločanje o prostorskem razvoju na podlagi prostorskih dejstev in analiz ter utrditev povezovalne vloge prostorske politike na vseh ravneh odločanja. Pri prostorskih ureditvah, ki spreminjajo prostorska razmerja in s tem vplivajo na večfunkcionalnost prostora, bomo okrepiili skrb za njihovo umestitev in ohranjanje ekološke povezljivosti. S podporo razvoju aktivnega državljanstva tudi v odnosu do prostora bomo izboljšali izvajanje politike prostorskega razvoja.

Priloga 2: Vprašalnik za izvedbo presoje učinkov na prostor

PREVERITEV POTREBE PO PRESOJI UČINKOV NA PROSTOR

Osnovne informacije o presojevalcu

Z vpisom elektronskega naslova se v bazi začne shranjevanje vaših vnosov. Vpis elektronskega naslova vam hkrati omogoča, da se lahko na izpolnjevanje obrazca vrnete tudi pozneje. V ta namen boste prejeli elektronsko pošto s potrebnimi informacijami.

Podatki za stik

Ime in priimek:
Ustanova:
Elektronski naslov:

Ime politike:

1. Povzetek vsebine

Za začetek vas prosimo, če lahko v nekaj alinejah povzamete vsebino (osnutka/predloga) politike/predpisa. Povzemite namen, cilje, ciljne skupine in časovni okvir veljavnosti dokumenta (namen, cilji ...).

Predviden čas reševanja: 10 minut

2. Potencialni učinki politike/predpisa

Razmislite o (potencialnih) učinkih predloga politike/predpisa po naslednjih štirih področjih: družba, gospodarstvo, okolje in prostorsko upravljanje. Prostorsko upravljanje zajema dejavnosti, ki se ukvarjajo z odločanjem o usmerjanju in opravljanju temeljnih nalog javne uprave in deležnikov na področju urejanja prostora. Te učinke zapišite v alinejah v spodnje za to pripravljene celice. V pomoč so nad celicami zapisani primeri pozitivnih učinkov, ki smo jih pripravili za Zakon o kmetijskih zemljiščih. Če želite, lahko za navedbo vsakega učinka v oklepaj zapišete tudi smer učinka (pozitivno, negativno).

Predviden čas reševanja: 30 minut

DRUŽBA

Primeri:

- ohranjanje poselitve na podeželju in delovnih mest na podeželju
- pomlajevanje kmečke populacije: spodbujanje mladih za prevzem kmetij

Učinki:

GOSPODARSTVO

Primeri:

- ohranjanje in spodbujanje kmetijske dejavnosti
- kmečki turizem kot dopolnilna dejavnost
- višja zaposlenost v primarnem sektorju

Učinki:

OKOLJE

Primeri:

- ohranjanje in povečevanje števila ter varstvo kmetijskih zemljišč
- preprečevanje zaraščanja, degradacije in onesnaževanja tal

Učinki:

PROSTORSKO UPRAVLJANJE

Prostorsko upravljanje zajema dejavnosti, ki se ukvarjajo z odločanjem o usmerjanju in opravljanju temeljnih nalog javne uprave in deležnikov na področju urejanja prostora.

Primeri:

- učinkovitejše upravljanje z naravnimi viri (tla, voda)
- spodbujanje krožnega gospodarstva
- izvajanje aglomeracij: sprememba identitete krajine

Učinki:

3. Skladnost ciljev s prioritetai SPRS

Preverite, koliko in kateri cilji politike/predpisa so skladni* s prioritetai SPRS. Da boste to lahko opravili, najprej v celice v levem stolpcu vpišite cilje predlagane politike/predpisa. Če JE cilj izbrane politike/predpisa skladen s prioritetai SPRS, izberite kljukico (en klik). Če cilj izbrane politike/predpisa NI skladen s prioritetai SPRS, izberite minus (dva klika). Če med ciljem in prioritetai ni nobenega odnosa, pustite prazno. Pod preglednico še pojasnite tiste cilje, ki s katero izmed prioritetai niso skladni. Celotno ime prioritete se vam izpiše, ko se z miško zapeljete čez njeno okrajšavo.

Podrobnejši opis prioritetai je na voljo v prilogi.

Predviden čas reševanja: 15 minut

Cilji predlagane politike/predpisa	P 1	P 2	P 3	P 4	P 5	P 6	P 7	P 8	P 9	P 10	P 11	P 12	P 13	P 14
Cilj 1														

Politika/Predpis ima skupaj 0 ciljev. 0 ciljev je v skladu s prioritetai, 0 ciljev ni v skladu s prioritetai. 0 ciljev ni povezanih s SPRS prioritetai. Cilj je skladen z največ prioritetai SPRS. Za cilje, ki so neskladni s prioritetai SPRS, prosimo, pojasnite, zakaj so neskladni.

Neskladni cilji – pojasnilo

Za cilje politike/predpisa, ki so neskladni s prioritetai SPRS, prosimo, pojasnite, zakaj so neskladni.

4. Učinek politike/predpisa na prioritetai SPRS

Zdaj razmislite o tem, ali bo politika/predpis učinkoval na doseganje posameznih prioritetai SPRS. Izberete lahko naslednje mogoče odgovore: **da** – učinek je/bo, **ne** – učinka ni/ne bo, **mogoče** – učinek mogoče je/bo mogoče ni/ne bo, **ne morem oceniti** – to možnost lahko izberete, če nimate dovolj informacij, da bi učinek ocenili. Svojo izbiro, prosimo, tudi obrazložite v zato pripravljenem polju.

Predviden čas reševanja: 20 minut

Prioritetai SPRS	Ocena (Da/Ne/Mogoče/ne morem oceniti)	Obrazložitev odgovora
P 1 – Zagotavljanjem opremljenosti in dostopnosti storitev podpreti razvoj različnih vrst območij		
P 2 – Povečati varčnost in učinkovitost rabe prostora ter naravnih virov		
P 3 – Prenoviti razvrednotena urbana in krajska območja		
P 4 – Okrepiti razvojno vlogo mest, vstopne točke in funkcionalno povezati mesta znotraj širših urbanih območij		
P 5 – Izboljšati privlačnost mest za specifične dejavnosti		
P 6 – Povečati privlačnost in kakovost bivanja v slovenskih mestih		
P 7 – Spodbuditi celovito prenovo vseh naselij v državi		
P 8 – Izboljšati odpornosti naselij na podnebne spremembe		
P 9 – Uvrstiti kriterij prostorske identitete v vse javne politike in na vse ravni upravljanja s prostorom		
P 10 – Vzpostaviti in začeti izvajati integralne instrumente za krepitev prostorske identitete		
P 11 – Ozavestiti deležnike in povečati njihovo vključenost v krepitev prostorske identitete		
P 12 – Izboljšati odpornosti prostora		
P 13 – Okrepiti zmoglosti zaznavanja izzivov in njihovih učinkov na prostor		
P 14 – Okrepiti strokovno usposobljenost ter ozavestiti deležnike o pomenu prostora in vlogi urejanja prostora		

Politika/Predpis bo imel učinek na 0 od 14 prioritetai. To so: . Na 0 od 14 prioritetai bo imela politika/predpis učinek mogoče, za 0 od 14 prioritetai se tega ne da oceniti.

5. Ukrepi s prostorskimi učinki

Število ukrepov

Koliko ukrepov ima vaša politika/predpis? Prosimo, odgovorite s številko

Število ukrepov s prostorskimi učinki

Koliko ukrepov bo imelo potencialen učinek na prostor? Prosimo, odgovorite s številko.

Obrazložitev

Pojasnite število ukrepov s potencialnim prostorskim učinkom in jih navedite. Kot prostorski učinek razumemo vsak učinek na rabo prostora, upravljanje z njim ali širše na gospodarstvo, družbo in okolje v izbrani prostorski enoti, ki je posledica izvajanja izbrane politike ali zakonodaje, sprejete na EU, državni ali drugi ravni.

Predviden čas reševanja: 15 minut

Pojasnitev uporabljenih pojmov:

Raba prostora: namembnost ali raba zemljišč za posamezne dejavnosti; lahko je namenska raba, določena v procesu prostorskega načrtovanja ali dejanska glede opravljanje dejavnosti na določenem zemljišču (stavna, kmetijska, rekreacijska, gozdna, prometna, turistična itd.)

Cilji prostorskega razvoja: strateški pogoji razvoja prostora, ki poudarjajo učinkovito rabo virov, kakovost življenja, identiteto prostora in odpornost na podnebne spremembe na ravni države. Te cilje morajo razvojne in sektorske politike upoštevati pri oblikovanju svojih instrumentov.

Prostorsko upravljanje: proces urejanja prostora, ki poleg dejavnosti prostorskega načrtovanja (umeščanje, podrobnejše načrtovanje in dovoljevanje prostorskih ureditev, izvajanje ukrepov zemljiške politike, spremljanje stanja prostora) vključuje tudi koordinacijo aktivnosti deležnikov in institucij, povezovanje sektorjev, mobilizacijo in vključevanje deležnikov v proces, prilagodljivost na kontekstualne spremembe in upoštevanje prostorskih značilnosti in učinkov.

Primeri prostorskih ukrepov za izbrane področja:

PROMET: gradnja kolesarskega omrežja, obnova, nadgradnja ali novogradnja drugih železniških prog, nadgradnja cestnega omrežja v mestu, vzpostavitev informacijske platforme za javni transport

OVE: gradnja hidroelektrarne, subvencije za postavitve solarnih panelov

DEMOGRAFIJA: enkratna pomoč ob rojstvu otroka, nižje najemnine za mlade družine, štipendije za izobraženo prebivalstvo za vrnitev iz tujine

6. Učinek na področja

Ali menite, da bo imela politika/predpis učinek na naslednja tematska področja – kriterije? Prosimo, da področja, na katera predlagani dokument lahko neposredno učinkuje, označite s kljukico (en klik). Za področja, ki ste jih izbrali, se opravi podrobnejša presoja.

Predviden čas reševanja: 5 minut

Pojasnitev uporabljenih pojmov:

Subsidiarnost

Dodeliti določeno stopnjo neodvisnosti nižjim administrativnim ravnam v odnosu do višjih, zlasti lokalnim organom v odnosu do centralnih oblasti. Gre torej za delitev pristojnosti med organe na različnih ravneh, kar je institucionalna podlaga za decentralizirano upravljanje države.

Prostorska organizacija

Členitev prostora na omrežje naselij z njihovimi gravitacijskimi zaledji in njihova opremljenost s funkcijami.

1. Okolje	☐ Tla	☐ Vodni viri	☐ Grajeno okolje
	☐ Biodiverziteti in krajina	☐ Zrak in podnebje	☐ Energetski viri
2. Gospodarstvo	☐ Gospodarski razvoj	☐ Storitve	☐ Infrastruktura
	☐ Kmetijstvo	☐ Turizem	☐ Promet
	☐ Industrija	☐ Majhna podjetja	
3. Družba	☐ Demografija	☐ družbeno varstvo	☐ Kulturna dediščina
	☐ Zdravje	☐ Izobrazba	
	☐ Družbene neenakosti in		
4. Upravljanje s prostorom	☐ Učinkovitost		
	☐ Subsidiarnost*		
	☐ Prostorska organizacija**		

Politika/Predpis bo imel skupno učinek na **0** od **22** tematskih področij.
V okviru teme okolje na **0** od **6** področij, na temi gospodarstvo na **0** od **8** področij, na temi družba na **0** od **5** področij, na temi prostorsko upravljanje na **0** od **3** področij.

Neizbrana področja

Za področja, ki jih za podrobnejšo presojo niste izbrali, utemeljite, zakaj niso bila izbrana.

7. Učinek glede na tip območja

Učinek bo enak na celotnem območju države. DA/NE

Če NE: Učinek glede na tip območja

Ali bo predlog politike/predpisa učinkoval različno glede na tip območja? Pri presoji si lahko pomagata z opisom in s kartografskimi prikazi posameznih tipov območij, v [PRILOGI](#). Če opravljate presojo za prostorsko enoto, ki spodaj ni navedena, jo zapišite v rubriko »Drugo«.

Tip območja	Odgovor (da/ne/mogoče/ne morem oceniti)	Obrazložitev
Urbana, podeželska, ŠMO (stopnja suburbanizacije)		
Regije, razvojno ogrožene regije (stopnja razvojne ogroženosti)		
Čezmejna območja (čezmejni vidik)		
Drugo:		

Učinek politike/predpisa bo različen na naslednja območja: Učinek bo mogoče različen na naslednje območja:

Končali ste reševanje preveritve, zdaj pa, prosimo, svoje odgovore ovrednotite glede na potrebo po podrobnejši presoji TIA in izberite ustrezno možnost.

Rezultat preveritve je naslednji:

1. Podrobnejša TIA ni potrebna.

- V03: Cilji izbrane politike/predpisa so skladni s cilji SPRS 2050.
V05: Manj kot ena tretjina ukrepov ima/bo imela prostorske učinke.
V06: Učinki izbrane politike/predpisa bodo pretežno na področjih gospodarstva in družbe.
V07: Učinki izbrane politike/predpisa bodo enaki na območju celotne Slovenije.

2. Podrobnejša TIA se priporoča.

- V03: Cilji izbrane politike/predpisa so večinoma skladni s cilji SPRS 2050, eden ali dva cilja sta v konfliktu.
V05: Več kot ena tretjina ukrepov ima/bo imela prostorske učinke.
V06: Učinki izbrane politike/predpisa bodo pretežno na področja gospodarstva in družbe, vendar tudi okolja in prostorskega upravljanja.
V07: Učinki izbrane politike/predpisa bodo različni na enem izmed izbranih območij (glede na tipologijo).

3. Podrobnejša TIA je nujna.

- V03: Več kot dva cilja izbrane politike/predpisa sta v konfliktu s cilji SPRS 2050.
V05: Več kot ena tretjina ukrepov ima/bo imela prostorske učinke.
V06: Učinki izbrane politike/predpisa bodo večinoma na področje okolja in prostorskega upravljanja.
V07: Učinki izbrane politike/predpisa bodo različni na večih območjih (dve ali več tipologij)

PODROBNEJŠA OCENA UČINKOV

8. Območje presoje

Tip območja

Ime območja

9. Podrobnejša ocena učinkov

Presoja poda vsebinsko podrobnejšo oceno učinkov glede na v hitri preveritvi izbrana tematska področja učinkov na prostor. Za vsako področje so opredeljeni dejavniki ali kriteriji, za katere smo poiskali kazalnike (če obstajajo), ki nam lahko pomagajo pri numerični presoji. Presojevalec se odloči, za kateri tip območja presoja, in ga zgoraj zapiše. Ocenjujeta se smer (pozitivno, negativno) in moč učinka. Izberete lahko naslednje vrednosti: / **ni učinka (samodejna izbira)**, **-2 zelo negativen učinek**, **-1 negativen učinek**, **0 pozitiven in negativen učinek hkrati**, **1 pozitiven učinek** in **2 zelo pozitiven učinek**. Za vsako izbrano vrednost, razen za »ni učinka«, podajte tudi obrazložitev.

Področje	Dejavnik	Kazalniki	Ocena	Obrazložitev
OKOLJE				
Tla	Kakovost prsti	[TP04] <u>Onesnaževala v tleh (ARSO OKOLJE)</u>		
	Trajna izguba/zazidava tal (prekritje ali pozidava tal z vodoneprepustno plastjo, izguba funkcij tal)	<u>Izdana gradbena dovoljenja, statistične regije, 2021</u> [TP03] <u>Pozidava (ARSO OKOLJE)</u> <u>Gradbena dovoljenja, občine, 2021</u>		
Biodiverziteteta in krajina	Kakovost krajine (naravna ohranjenost, doživljajska, estetska vrednost, pestrost in prostorska urejenost krajine)	<u>Izdana gradbena dovoljenja, statistične regije, 2021</u> <u>Delež kmetijskih zemljišč znotraj prostorske enote, statistične regije, 2020</u> <u>Gradbena dovoljenja, občine, 2021</u>		
	Zavarovane vrste	/		
	Zavarovana območja in spomeniki	[NV02] <u>Zavarovana območja (ARSO OKOLJE)</u>		
	Izguba habitatov	<u>Izdana gradbena dovoljenja, statistične regije, 2021</u> <u>Delež kmetijskih zemljišč znotraj prostorske enote, statistične regije, 2020</u> <u>Gradbena dovoljenja, občine, 2021</u>		
Vodni viri	Poraba vode	<u>Prečiščena odpadna voda, statistične regije, 2021</u> <u>Neprečiščena odpadna voda, statistične regije, 2021</u>		
	Kakovost vode	<u>Prečiščena odpadna voda, statistične regije, 2021</u> <u>Neprečiščena odpadna voda, statistične regije, 2021</u>		
	Razpoložljivost vode	<u>Voda po vodnih virih [1000 m3], kohezijski regiji in statistične regije, 2021</u>		
	Oskrba z vodo	<u>Voda dobavljena gospodinjstvom, statistične regije, 2021</u>		
Zrak in podnebje	Onesnaževanje s trdimi delci	<u>Output domačih procesov (1000 ton), Slovenija, 2020</u>		
	Emisije NOx	<u>Output domačih procesov (1000 ton), Slovenija, 2020</u>		
	Onesnaževanje zaradi hrupa	/		
	Emisije TGP	<u>Output domačih procesov (1000 ton), Slovenija, 2020</u>		
Grajeno okolje	Število funkcionalno degradiranih območij	[TP02] <u>Funkcionalno razvrednotena območja (ARSO OKOLJE)</u>		
	Stopnja urbanizacije	[TP03] <u>Pozidava (ARSO OKOLJE)</u> <u>Gradbena dovoljenja, občine, 2021</u>		
Energetski viri	Uporaba OVE	<u>Energetski kazalniki, Slovenija, letno (SURS)</u>		
	Učinkovita raba energije (URE)	<u>Energetski kazalniki, Slovenija, letno (SURS)</u> <u>Poraba električne energije po vrsti odjemalca, občine, 2022</u>		
GOSPODARSTVO				
Gospodarski razvoj	Prihodek prebivalstva* BDP	<u>Regionalni bruto domači proizvod, 2021</u>		
	Število inovacij	<u>Investicije v osnovna sredstva, statistične regije, 2021</u>		

Kmetijstvo	Prihodek v primarnem sektorju	<u>Bruto dodana vrednost v kmetijskih dejavnostih, statistične regije, 2021</u>
Industrija	Prihodek v sekundarnem sektorju	<u>Bruto dodana vrednost v industriji, statistične regije, 2021</u>
	Stopnja izvoza	<u>Izvoz in uvoz blaga, statistične regije, 2021</u>
Storitve	Zaposlenost v terciarnem oziroma kvartarnem sektorju	<u>Zaposlenost po dejavnostih, statistične regije, 2021</u>
Turizem	Zaposlenost v turizmu	<u>Delovno aktivno prebivalstvo v turizmu po metodologiji (UNWTO in OECD), občine, mesečno (2022)</u>
	Število obiskovalcev	<u>Število prihodov turistov, statistične regije, 2021</u> <u>Prihodi in prenočitve turistov, občine, 2021</u>
	Število prenočišč	<u>Število ležišč, statistične regije, 2021</u> <u>Prenočitvene zmogljivosti po občinah, 2021</u>
Majhna podjetja	Število podjetij	<u>Število podjetij, statistične regije, 2021</u> <u>Podjetja po številu oseb, ki delajo, občine, 2021</u>
Infrastruktura	Količina zbranih odpadkov	<u>Zbrani komunalni odpadki, statistične regije, 2021</u> <u>Nastali, zbrani in odloženi komunalni odpadki, občine, 2021</u>
	Kakovost infrastrukture (komunalna, prometna)	<u>Priključki na vodovod, statistične regije, 2021</u> <u>Priključki na kanalizacijo, statistične regije, 2021</u>
	Dostopnost do infrastrukture (komunalna, prometna)	<u>Priključki na vodovod, statistične regije, 2021</u> <u>Priključki na kanalizacijo, statistične regije, 2021</u>
Promet	Uporaba javnega transporta	<u>Potniški prevoz in promet, Slovenija, 2021</u>
	Dnevne migracije	<u>Indeks delovne migracije, statistične regije, 2021</u> <u>Delovne migracije, izbrani kazalniki, občine, 2021</u>
DRUŽBA		
Demografija	Priselitve	<u>Notranje selitve, statistične regije, 2021</u> <u>Selitveno gibanje prebivalcev - s tujino, statistične regije,</u>
	Odselitve	<u>Notranje selitve, statistične regije, 2021</u> <u>Selitveno gibanje prebivalcev - s tujino, statistične regije, 2021</u>
	Rodnost (št. otrok v družini)	<u>Število živorojenih, živorojeni na 1000 prebivalcev, statistične regije, 2021</u> <u>Naravni prirast, statistične regije, 2021</u> <u>Živorojeni, živorojeni na 1000 prebivalcev, občine, 2021</u>
Zdravje	Smrtnost v prometnih nesrečah	<u>Število umrlih v cestnoprometnih nesrečah na 10.000 prebivalcev, statistične regije, 2021</u>
	Nevarnost industrijskih nesreč	/
	Pričakovano trajanje življenja	<u>Pričakovano trajanje življenja ob rojstvu po spolu, statistične regije, 2021</u> <u>Povprečna starost, občine, 2021, 2022</u>
Družbene neenakosti in družbeno varstvo	Razporeditev prihodka	<u>Neto prejeti dohodek prebivalcev, občine, 2020</u>
	Brezposelnost	<u>Število delovno aktivnih prebivalcev, stopnja delovne aktivnosti, statistične regije, 2021</u> <u>Stopnja delovne aktivnosti, občine, 2021</u>

	Skrb za ostarele	Koeficient starostne odvisnosti starih, statistične regije, 2021
	Revščina	Stopnja tveganja socialne izključenosti, statistične regije, 2021, Stopnja tveganja revščine, statistične regije, 2021 Stopnja prenaseljenosti stanovanja, statistične regije, 2021 Neto prejeti dohodek prebivalcev, občine, 2020
	Dostopnost stanovanj	Stanovanja na prebivalca, statistična regija, 2021 Stopnja prenaseljenosti stanovanja, statistične regije, 2021 Povprečna uporabna površina stanovanj, statistične regije, 2021 Izbrani kazalniki stanovanjskega standarda, občine, 2021
Izobrazba	Stopnja izobrazbe	Diplomanti, statistične regije, 2021 Dijaki v srednjih šolah na 1000 prebivalcev, statistične regije, 2021 Diplomanti, občine, 2021 Število dijakov na 1000 prebivalcev, občine, 2021/22
Kulturna dediščina	Varstvo kulturne dediščine	/
PROSTORSKO UPRAVLJANJE		
Učinkovitost	Usposobljenost kadrov za upravljanje s prostorom (število, znanje na področju prostorskega načrtovanja, izvajanja zemljiške politike, priprava projektov itn.)	/
	Administrativni stroški	/
	Povezovanje prostorskega načrtovanja in krepitev sodelovanja z drugimi sektorji	/
Subsidiarnost	Razporeditev obveznosti in nalog upravljanja s prostorom na različnih administrativnih ravneh	/
Prostorska organizacija	Obseg centralnih funkcij občinskega središča (povečanje je pozitivno) Centralne funkcije: funkcije (naloge ali storitve), ki jih centralno naselje nudi za prebivalce in njegovo okolico, npr. zdravstvena oskrba (bolnišnica), izobraževanje (osnovna šola), itd.	/
	Sprememba poselitvene mreže (hierarhično členjeno) omrežje naselij, ki je lahko prikazano tudi z njihovimi gravitacijskimi območji in infrastrukturo. V kolikor naseljem pripišemo mesto na hierarhični lestvici glede na funkcijo, ki jo opravljajo, govorimo o policentričnem sistemu naselij.	/

POVZETEK REZULTATOV IN PRIPOROČILA ZA SPREMEMBO IZBRANE POLITIKE/PREDPISA

Povzetki preveritve

Skladnost ciljev s prioritetai SPRS

Politika/Predpis ima skupaj 0 ciljev. 0 ciljev je v skladu s prioritetai, 0 ciljev ni v skladu s prioritetai. 0 ciljev ni povezanih s SPRS prioritetai. Cilj je skladen z največ prioritetai SPRS. Za cilje, ki so neskladni s prioritetai SPRS, prosimo, pojasnite, zakaj so neskladni.

Učinek na doseganje prioritetai SPRS

Politika/Predpis bo imel skupno učinek na 0 od 14 prioritetai. To so: . Na 0 od 14 prioritetai bo imela politika/predpis učinek mogoče, za 0 od 14 prioritetai se tega ne da oceniti.

Učinek na tematska področja

Politika/Predpis bo imel skupno učinek na 0 od 22 tematskih področij.

V okviru teme okolje na 0 od 6 področij, na temi gospodarstvo na 0 od 8 področij, na temi družba na 0 od 5 področij, na temi prostorsko upravljanje na 0 od 3 področij.

Učinek na prostorske enote

Učinek politike/predpisa bo različen na naslednja območja: . Učinek bo mogoče različen na naslednje območja: .

Ali je politika/predpis skladna s prioritetai SPRS?

Napišite, za katero prioriteto to velja in obrazložite.

Kakšen je/bo učinek vaše politike/predpisa v povprečju?

Navedite, na katera področja politika/predpis učinkuje in obrazložite.

Ali bo imela politika/predpis tudi negativne učinke?

Za kriterije, za katere ste podali negativno oceno, zapišite, zakaj bo učinek negativen, kateri ukrep ga bo povzročil in kakšno prilagoditev predpisa/politike bi lahko predlagali?

Na katere tipe območij bo politika/predpis učinkoval in kako?

V kolikor bo učinek na katerega od območij negativen, tudi pojasnite, kako bi ga naslovili?

Glede na izvedeno presojo bo učinek politike/predpisa na doseganje prioritetai SPRS: Majhen/srednji/velik.

Rezultate izpolnjenega vprašalnika lahko prenesete [tukaj](#).

